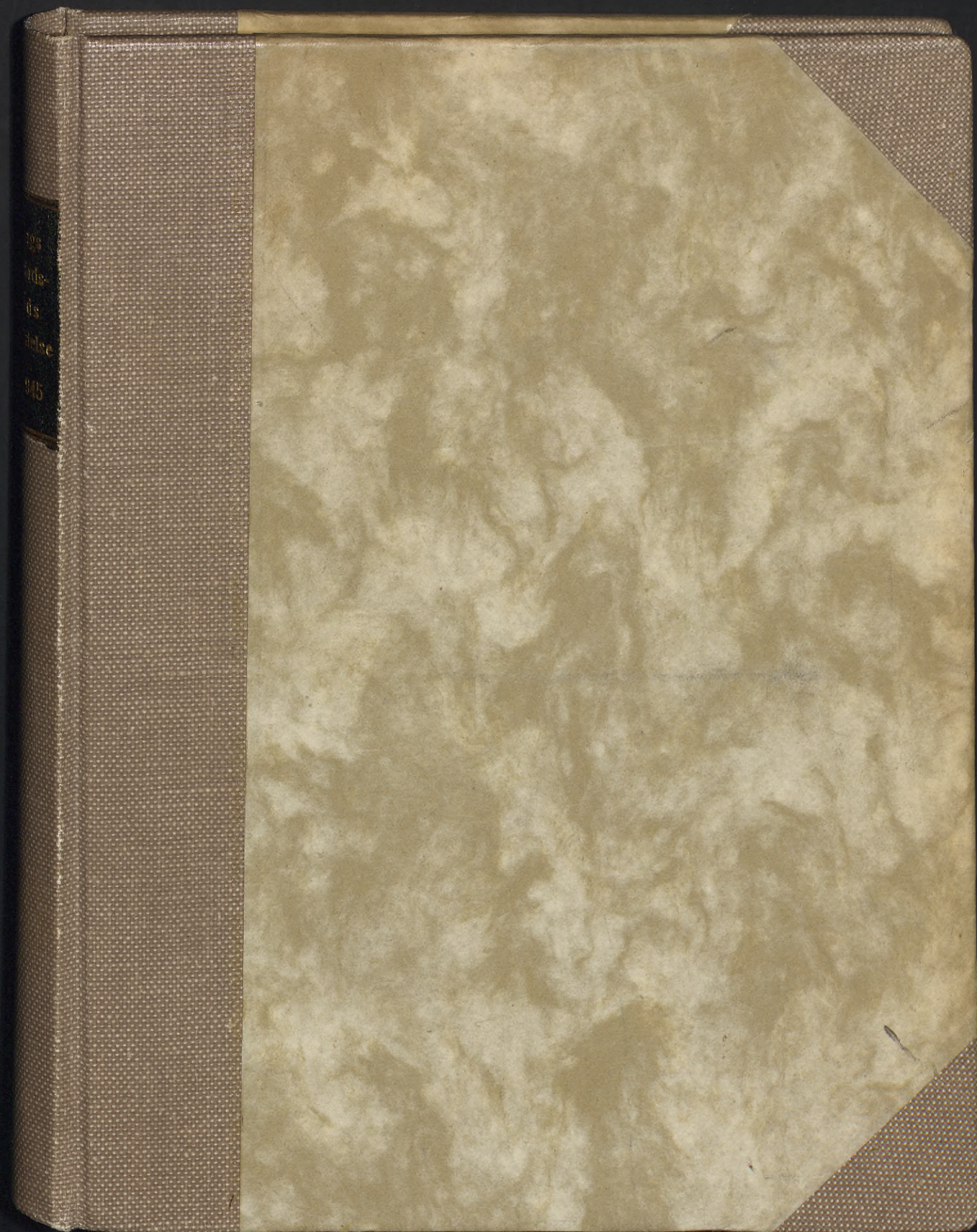

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

199
ode
is
1800
945

MEDICINSKA
HÖGSKOLANS BIBLIOTEK
GÖTEBORG

Acta

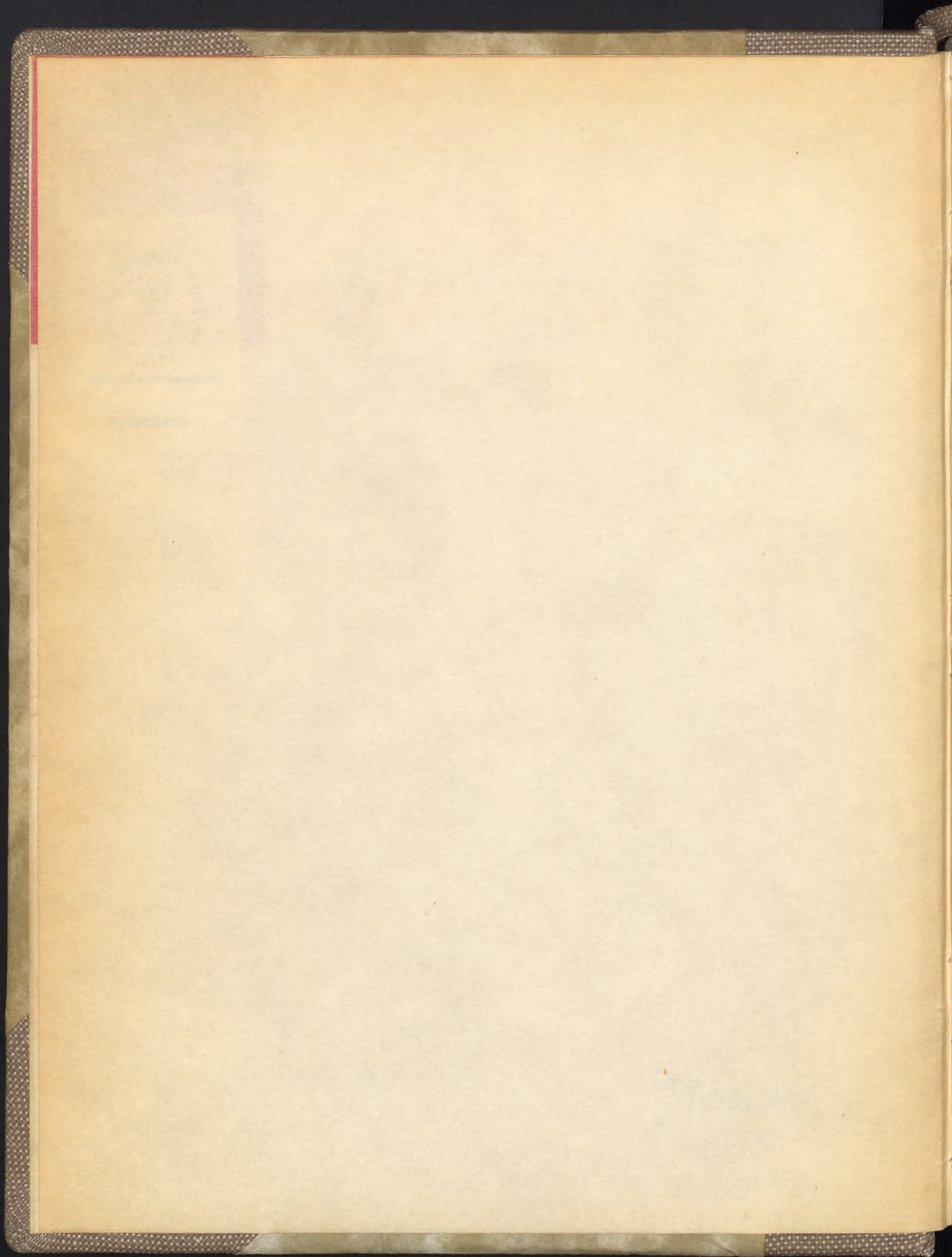
Biomedicinska biblioteket

PERIODIKA

[*J. 53. 184.]

GUTENBERGS
HILFVARDEN
ARBEIDATTESE

1871

Stiftskant. N:o 558
1944

GÖTEBORGS HÄLSOVÅRDSNÄMND ÅRSBERÄTTELSE

UTARBETAD AV GÖSTA GÖTHLIN
FÖRSTE STADSLÄKARE

1943

GÖTEBORGS HÄLSOVÅRDSNÄMNDENS ÅRSBERÄTTELSE

UTARBETAD AV GÖSTA GÖTHLIN

FÖRSTE STADSLÄKARE

I. Hälsovårdsnämnden	1
II. Översikt över sjukvård och hälsövård i staden	11
1. Sjukvård	11
2. Sjukhusvård	11
3. Ambulansvård	12
4. Sjukvård i hemmet	13
5. Sjukvård i utlandet	14
6. Sjukvård i utlandet	15
7. Sjukvård i utlandet	16
8. Apotek	17
9. Apotek	18
10. Apotek	19
11. Apotek	20
12. Apotek	21
13. Apotek	22
14. Apotek	23
15. Apotek	24
16. Apotek	25
17. Apotek	26
18. Apotek	27
19. Apotek	28
20. Apotek	29
21. Apotek	30
22. Apotek	31
23. Apotek	32
24. Apotek	33
25. Apotek	34
26. Apotek	35
27. Apotek	36
28. Apotek	37
29. Apotek	38
30. Apotek	39
31. Apotek	40
32. Apotek	41
33. Apotek	42
34. Apotek	43
35. Apotek	44
36. Apotek	45
37. Apotek	46
38. Apotek	47
39. Apotek	48
40. Apotek	49
41. Apotek	50
42. Apotek	51
43. Apotek	52
44. Apotek	53
45. Apotek	54
46. Apotek	55
47. Apotek	56
48. Apotek	57
49. Apotek	58
50. Apotek	59
51. Apotek	60
52. Apotek	61
53. Apotek	62
54. Apotek	63
55. Apotek	64
56. Apotek	65
57. Apotek	66
58. Apotek	67
59. Apotek	68
60. Apotek	69
61. Apotek	70
62. Apotek	71
63. Apotek	72
64. Apotek	73
65. Apotek	74
66. Apotek	75
67. Apotek	76
68. Apotek	77
69. Apotek	78
70. Apotek	79
71. Apotek	80
72. Apotek	81
73. Apotek	82
74. Apotek	83
75. Apotek	84
76. Apotek	85
77. Apotek	86
78. Apotek	87
79. Apotek	88
80. Apotek	89
81. Apotek	90
82. Apotek	91
83. Apotek	92
84. Apotek	93
85. Apotek	94
86. Apotek	95
87. Apotek	96
88. Apotek	97
89. Apotek	98
90. Apotek	99
91. Apotek	100

1943

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMNDENS
ÅRSBERÄTTELSE
1943

GÖTEBORGS
HÄLSÖVÄRDSNÄMNDAS
ÅRSBERÄTTELSE

UTGITT AV GÖSTA GÖTHLIN

FÖRSTA STAMMNINGEN

1943

GÖTEBORG
A. LINDGREN & SÖNERS BOKTRYCKERI
1944

Innehåll.

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal.	
1. Hälsovårdsnämnden	7
2. Hälsovårdsnämndens personal	7
II. Hälsovården.	
1. Allmän renhållning	9
2. Diverse lokaler, upplag och anordningar, där renhållningen m. m. övervakas	11
3. Begravningsplatser.....	12
4. Bostäder	12
5. Vatten	16
6. Livsmedel. Kemiska kontrollanalyser	18
7. Fabriker och näringar	21
8. Anordningar till smittsamma och parasitära sjukdomars förebyggande	21
9. Barnavårdsverksamheten	29
III. Sjuklighet och sjukvård.	
1. Sjuklighet i staden	31
2. Den allmänna sjukvården i staden	32
3. Sjukhus och polikliniker	33
4. Barnaföderskors vård	33
5. Apoteken	34
6. Rättsmedicin m. m.	34
IV. Befolknings- och dödlighetsstatistik.	
1. Folkmängd, nativitet, mortalitet.....	36
2. Dödsorsakerna.....	38
Barnsanatoriet Rävlanda	69
Utdrag ur hälsovårdsnämndens räkenskaper	72

Innehåll

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal. 1
1. Hälsovårdsnämnden 1
2. Hälsovårdsnämndens personal 1

II. Hälsovården. 9
1. Allmän verksamhet 9
2. Livs- och sjukvård, upplag och anordningar, där renhall-
ningen m. m. övervakas 11
3. Besöksvård 12
4. Högskolan 12
5. Vatten 16
6. Livsmedel, kemiska kontrollanalyser 16
7. Fårer och hästar 21
8. Anordningar till smittsamma och parasitiska sjukdo-
mars förebyggande 21
9. Barnvårdsverksamheten 29

III. Sjukvård och sjukvård. 31
1. Sjukvård i staden 31
2. Den allmänna sjukvården i staden 32
3. Sjukhus och polikliniker 33
4. Barnvårdsverksamhet 33
5. Apotek 34
6. Rättsmedicin m. m. 34

IV. Befolkning- och dödlighetsstatistik. 35
1. Befolkning, naturligt mortalitet 35
2. Födselsstatistik 35

Barnvårdsstatistik för år 1911 35
Utdrag ur hälsovårdsnämndens räkenskaper 35

Förteckning å tabeller.

- Tab. 1. Renhållningsanordningar m. m. i Göteborg pr 31 dec. 1943.
„ 2. Av matvarukontrollen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1943.
„ 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1943.
„ 4. Försäljnings-, tillverknings- och näringslokaler den 31 december 1943.
„ 5. Sammandrag av resultaten från under år 1943 utförda undersökningar av mjölk och grädde.
„ 6. Födelse i Göteborg år 1943, med fördelning på månader.
„ 7. Födelse i Göteborg år 1943, med fördelning på församlingar.
„ 8. Befolkningens rörlighet inom Göteborgs stads församlingar år 1943.
„ 9. Dödligheten i Göteborg år 1943 inom den mantalsskrivna befolkningen, uppdelad i församlingar.
„ 10. Dödsfall och dödstal i Göteborg månadsvis åren 1939—1943.
„ 11. Obligatoriskt anmälda smittsamma sjukdomar i Göteborg månadsvis år 1943.
„ 12. Vissa smittsamma sjukdomar i Göteborg åren 1934—1943.
„ 13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1934—1943 i smittsamma sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdomsgrupper.
„ 14. Uppgift från 12 distriktsläkare ang. vissa av dem månadsvis iakttagna sjukdomsfall i Göteborg år 1943.
„ 15. Dödsfall i Göteborg år 1943 med fördelning efter dödsorsak, ålder och kön (samma omfattning som i tabell 10).
„ 16. Dödsfall i Göteborg år 1943 med fördelning efter sjukdomsgrupper, månader och kvartal (samma omfattning som i tabell 10).
„ 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1939—1943.

Förteckning ö tabeller

- Tab. 1. Hushållningsundersökningar m. m. i Göteborg år 31 dec. 1913
2. Av näringskontrollen angående och ockupationsfördela löd-
ningen under år 1913
3. Hushållningar av från riket ut i andra köttvaror och djur-
fett under år 1913
4. Föreläsnings- tillräcknings- och näringsföreläsnings den 31 de-
cember 1913
5. Sammanfattning av resultaten från under år 1913 utlösta under-
sökningar av mjölk och kydder
6. Föreläsnings i Göteborg år 1913 med fördelning på månader
7. Föreläsnings i Göteborg år 1913 med fördelning på församlingar
8. Beräkningens riktighet inom Göteborgs stads församlingar
år 1913
9. Dödligheten i Göteborg år 1913 inom den mentalskrivna be-
folkningen uppdelad i församlingar
10. Dödsfall och dödsfall i Göteborg månadsvis åren 1930-1913
11. Obligatoriskt anmälda smittsamma sjukdomar i Göteborg
månadsvis år 1913
12. Vissa smittsamma sjukdomar i Göteborg åren 1931-1913
13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1931-1913 i smittsamma
sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdoms-
grupper
14. Uppgift från 13 distriktsläkare ang. vissa av dem månadsvis
aktuella sjukdomsfall i Göteborg år 1913
15. Dödsfall i Göteborg år 1913 med fördelning efter hörsel-
stånd och kön (samma omfattning som i tabell 10)
16. Dödsfall i Göteborg år 1913 med fördelning efter sjukdoms-
grupper, månader och kvartal (samma omfattning som
i tabell 10)
17. Av postbudsmyndigheten ombudets års och postbuds åren
1930-1913

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal.

1. Hälsovårdsnämnden.

Ledamöter:

Ombudsmannen Artur Boman, ordförande,
Förste stadsläkaren Gösta Göthlin, v. ordförande,
Professorn Sven Hultin, kassaförvaltare,
Medicine d:rn Håkan Nordlund,
Assistenten Sven Fredriksson,
Polismästaren Ernst Fontell,
Ombudsmannen Karl Johansson.

Suppleanter:

Förmannen Stellan Berntsson,
Handlanden Viktor Kjellgren,
Fru Ingrid Lundh,
Metallarbetaren Torsten Henrikson,
Fru Anna Jönsson.

Ombudsman och sekreterare:

Jur. kand. Hans Friis.

Hälsovårdsnämnden har under året hållit 21 sammanträden och dess arbete har protokollförts under 1,792 paragrafer.

2. Hälsovårdsnämndens personal.

Förste stadsläkare: Gösta Göthlin.
T. f. andre stadsläkare: Carl Fällström.
Sundhetsinspektör: Lennart Bladini.
Stadsveterinär: Gustaf Kolmodin.

Dispensärläkare:	Hjalmar Anderson.
Bitr. dispensärläkare:	Harald Belfrage,
” ”	Bertil Johanson.
Könspoliklinikläkare:	Signe Norström-Lind,
”	Erik Kaiser,
”	Ragnar Edén,
”	Anna Nordenskjöld-Berg ($\frac{1}{1} - \frac{14}{3}$),
”	Arvid Westerlund ($\frac{15}{3} - \frac{31}{5}$),
”	Malcolm Tottie ($\frac{1}{6} - \frac{31}{12}$).
Bakteriolog (Sjukhusdir. stat):	Anders Wassén.
Distriktsläkare i 1:a	distr.: Albert Rubenson,
” ”	distr. 1 A: Gunnar Norrby,
” ” 2:a o. 3:e	distr.: Claes Carlström,
” ” 4:e	” Carl Axel Wällgren,
” ” 5:e o. 6:e	” Axel Zachrisson,
” ” 7:e	” Sven Eldh,
” ” 8:e	” Ture Årén,
” ” 9:e	” Albin Landau,
” ” 10:e	” Nicolai Johannsen,
” ” 11:e	” Axel J. Larsson,
” ” 12:e	” Helge af Ekenstam,
” ” 13:e	” Bertil Johanson.
Läkare å Rävlanda barnsanator.:	Åke Häger.
Sundhetskommisarie:	Anders Nilsson.

Personalen vid hälsovårdsnämndens *allmänna avdelning* och *matvarukontrollen* utgör en gemensam arbetsgrupp med sundhetskommisarien som närmaste förman. Den har omfattat 3 förste tillsyningsmän samt 19 ordinarie eller extra tillsyningsmän. Staden är indelad i 8 inspektionsdistrikt med var sin föreståndare. Den allmänna hygien och matvarukontrollen sorterar alltså under enhetlig ledning. Övrig inspektionspersonal har bl. a. handlagt epidemivård och desinfektion, kommunal yrkesinspektion, allmänna lokalers tillsyn, hamnhygien, karantän och avlusning.

Vid *bostadsinspektionen* har under sundhetsinspektören arbetat 3 ordinarie inspektriser jämte 1 extra arbetskraft under 4 månader.

Vid *dispensärcentralen* ha under chefsdispensärläkaren arbetat 2 biträdande läkare, 7 dispensärsköterskor, 1 laboratoriesköterska, 1 röntgensköterska samt ett växlande antal extra arbetskrafter.

II. Hälsovården.

1. Allmän renhållning.

a) Avträden, vattenklosetter, urinoirer.

Under senaste femårsperiod ha pr 31/12 i staden befintliga avträden och vattenklosetter varit sålunda fördelade och omhändertagna (siffrorna ange antal):

	1939	1940	1941	1942	1943
Torrklosetter, hämtade av renhållningsverket	9,632	9,604	9,620	9,207	9,159
därav våningskärl	605	570	577	299	276
,, gårdskärl	9,027	9,034	9,043	8,908	8,883
Hämtning av latrinkärl i medeltal pr kärl och år	36,4	35,7	33,9	35,0	34,6
Vattenklosetter	74,278	75,883	77,334	79,708	82,075
Fastigheter, inom vilka (delvis) funnits toorklosetter	4,270	4,189	4,103	3,994	3,985
Fastigheter, inom vilka (delvis) funnits vattenklosetter	8,537	8,694	8,885	9,011	9,660
Fastigheter, där renhållningsverket hämtat latrin	2,748	2,916	2,971	2,903	2,917

Latrinens omhändertagande framgår av nedanstående siffror:

	1939	1940	1941	1942	1943
Latrinmängd	4,875	4,130	3,943	3,900	3,900
därav beredd torrpudrett ..	3,284	2,529	2,795	2,192	2,283
,, ,, kalkpudrett ..	511	417	527	601	541
,, ,, soppudrett ..	—	—	—	280	575
,, såld som råvara ..	1,080	638	621	827	501
,, tömd i havet	—	546	—	—	—

Från hälsovårdsnämndens sida har anmärkning gjorts mot 719 avträden (uppsamlingskärl 18, urinledningsbleck 306, golv 22, renhållning 261, ventilation 6, andra brister 106).

Vidare har anmärkning måst framställas mot 96 urinoirer (golv 13, invändig beklädnad 25, avlopp 15, renhållning 27, andra brister 16).

b) Gatu- och gårdsrenhållning.

I fråga om sophämtningen och gårdsrenhållningen under senaste femårsperiod kunna följande siffror lämnas (siffrorna ange antal):

	1939	1940	1941	1942	1943
Fastigheter med kommunal hämtning (total eller partiell)	10,775	11,378	11,522	11,604	12,142
Fastigheter med enskild hämtning (total eller partiell)	2,455	2,037	1,842	1,753	1,863
Fastigheter med kommunal sophämtning	9,970	10,589	10,811	10,952	11,190
Gårdsbrunnar, som rensats av renhållningsverket	16,517	17,149	17,283	17,517	17,811
Rensningar pr brunn och år	5,4	4,3	4,5	3,1	2,8

De sopor, som renhållningsverket uppsamlat, ha oskadliggjorts på följande sätt (siffrorna ange %):

	1939	1940	1941	1942	1943
använts för utfyllnader	73	63	49	46	51
försålt obearbetade	2	2	2	—	2
förbränts	25	35	49	54	47
	100	100	100	100	100

Mot gårdar har anmärkning framställts i 688 fall (betongbeläggning 110, stensättning 104, planering 21, avlopp 58, renhållning 313, andra brister 82).

I fråga om sokärnen och deras omgivning ha gjorts 402 anmärkningar (uppställningsplaner 260, kärll 13, lock 13, otillräckligt antal 18, renhållning 8, andra brister 90).

c) *Avledning och behandling av spillvatten.*

Stadens avloppsnät når ej fram till samtliga smärre byggnadsområden, som vuxit upp i stadsområdets periferi. Här kan koppling ej ske till det gemensamma avloppssystemet. Trots detta måste förefintliga ledningar underkastas hälsovårdsnämndens granskning och godkännande. Byggnadsverksamheten är emellertid liten och endast 5 renings-tankar ha av nämnden godkänts under året.

Pumpanordningen för omkastning av vattnets strömningsriktning i Fattighusån förhindrar i huvudsak att Mölndalsåns mindervärdiga vatten intränger i stadens kanalsystem.

Olägenheterna från Mölndalsån ha under året hållit sig inom rimliga gränser. Detta är anmärkningsvärt, då nederbörden varit osedvanligt ringa. Av betydelse är nog, att åns vattenfallsintressenter godtagit hälsovårdsnämndens krav på viss rimlig avrinning även under de kritiska veckor, då fabrikena inskränka eller stoppa driften i anslutning till lagstadgad arbetarsemester och åns vattenreservoarer fyllas.

Statens institut för folkhälsan har numera utfört en vidlyftig vattenhygienisk undersökning. Med stöd av densamma kan man rätt tydligt utpeka de förnämsta källorna till åvattnets förorening.

Länsstyrelsen har hållit möte med samtliga intressenter och avser att på frivillighetens väg söka få till stånd nödiga åtgärder.

2. Diverse lokaler, upplag och anordningar, där renhållningen m. m. övervakas.

a) Stall, ladugårdar, svinhus.

Antal dylika lokaler:

	1939	1940	1941	1942	1943
Stall	176	166	166	173	181
Ladugårdar	133	129	105	104	106
Svinhus	101	89	81	97	122
S:a	410	384	352	374	409

Mot stall, ladugårdar och svinhus har under året måst framställas anmärkning i 131 fall (golv 25, gödsel förvaring 11, renhållning 63, andra brister 32).

b) Utrymmen för hållande av mindre djur.

Mot dessa har framställts anmärkning i 286 fall (renhållning 226, andra brister 60).

c) Avstjälningsplatser.

Inom staden finnas 6 allmänna avstjälningsplatser avsedda för sopor och avfall samt 1 gödselupplag.

Staden själv komposterar enligt täckningssystemet.

Mot enskild kompostering i stadens ytterområden har anmärkning måst framställas i 32 fall.

d) Upplag av lump, hudar, ben.

Inom staden finnas 24 sådana upplag. Anmärkning mot dem har framställts i 2 fall.

e) Septic tanks för vattenklosetter.

Den 31/12 voro 797 vattenklosetter anslutna till 46 anläggningar av septic tanks. Huvudparten av dessa vattenklosetter tillhöra stadens största fabriksanläggningar. Samtliga tankar stå under specialkontroll.

f) Rakstugor, frisørsalonger.

Staden hyser 218 rakstugor och 287 damfrisørsalonger mot 220 resp. 289 året förut. Mot lokaler och skötsel har anmärkning måst framställas i 206 fall (lokaler 70, luftväxling 16, renhållning 47, orena verktyg 21, andra brister 52).

g) *Hotell, pensionat och natthärbärgen.*

Under året ha 78 hotell, pensionat och natthärbärgen stått under regelbunden tillsyn. Mot lokaler och skötsel har anmärkning gjorts i 109 fall (lokaler 58, renhållning 19, sängkläder 15, avträden, W. C. 4, andra brister 13).

Ovan avsedda inrättningar innefatta endast sådana, som erhållit vederbörligt tillstånd att driva yrkesmässig rörelse. Härutöver förekommer dock en rätt omfattande yrkesmässig rumsuthyrning, men här äro gällande bestämmelser som regel otillräckliga för effektivt ingripande.

h) *Sopstörtningstrummor och inbyggda soprum.*

Samtliga anläggningar av sopstörtningstrummor och inbyggda soprum ävensom under markens yta uppställda sopkärl underkastas hälsovårdsnämndens godkännande.

3. Begravningsplatser.

Hälsovårdsnämnden har ej under året handlagt något ärende rörande begravningsplatser.

4. Bostäder. (D:r L. Bladini)

I. *Slutbesiktning av ny- och ombyggnader.*

Sundhetsinspektören har under året på vanligt sätt enligt uppdrag deltagit i byggnadsnämndens slutbesiktningar av nya och ändrade bostadshus. Dessa inspektioner utgjorde 87 (1942: 46) beträffande nya hus och 130 (1942: 193) ifråga om ombyggnader.

Enligt uppgift från stadsarkitektkontoret ha under året tillkommit 1,769 nya lägenheter, varav 1,232 utgjorts av en- och tvårumslägenheter.

På grund av mindervärdighet, gatureglering eller av andra orsaker ha under året avgått 313 lägenheter (1942: 430).

Under 1943 har tillkommit ett bostadshus för barnrika familjer med sammanlagt 72 lägenheter. Dessutom har färdigställts 126 lägenheter för mindre bemedlade familjer med högst 2 barn.

II. *Besiktning av och utredning angående anmälda eller av bostadsinspektionen anträffade osunda bostäder.* (Se tab. 17.)

Under året tillkomna ärenden uppgingo till 3,709 (1942: 3,775). I 208 av fallen har klagomålet efter utredning befunnits helt eller skäligen obefogat. I 210 fall har muntlig eller skriftlig utredning begärts och råd lämnats utan att annat ingripande från bostadsinspektionens sida ifrågakommit. Med frånräknande av dessa grupper återstå 3,291 fall.

Av dessa har anmälan i 82 fall (2,5 %) ingått från fastighetsägaren, i 1,012 fall (30,7 %) från hyresgästen, i 158 fall (4,8 %) från annan intressent. I 2,039 fall (62,0 %) har bostadsinspektionen själv tagit initiativ till åtgärd.

Lägges till de 3,291 fallen de från föregående år kvarstående 132 fallen, erhålles summan av de ärenden, som under 1943 givit anledning till ingripande från bostadsinspektionens sida, alltså 3,423 fall. Ifråga om dessa har missförhållandet kunnat avhjälpas i 3,180 fall (92,9 %) endast delvis avhjälpas i 38 fall (1,1 %). I 205 fall (6 %) ha tills vidare inga åtgärder kunnat genomföras. De utförda rättelserna ha i 3,061 fall åstadkommits genom husägarens och i 157 fall genom hyresgästens försorg.

Av alla under året behandlade ärenden, sammanlagt 3,841 st., ha 3,636 kunnat slutföras. I 115 fall har bristen måst registreras för framtida åtgärd. Till nästa år kvarstå 90 ärenden, som äro under arbete.

Under året ha utförts 17,746 (1942: 17,024) inspektioner, därav 11,008 (1942: 10,674) återbesök.

III. Registrering av sanitärt undermåliga bostäder.

Bostadsinspektionen ägnar sin största uppmärksamhet åt äldre fastigheter, enär bostadslägenheterna i dessa av naturliga skäl oftare äro behäftade med sanitära olägenheter än i de nyare husen. Ingripande sker dels på grund av anmälan från allmänheten eller utomstående personer, dels på grund av iakttagelser, som bostadsinspektionen själv gör vid de s. k. fortlöpande besiktningarna (se punkt 4).

Orsak till ingripande utgör företrädesvis förekomsten av:

a) Dålig dager, fukt, kyla, bristande ventilationsmöjligheter samt buller och rökbesvär. Flertalet av de uppräknade bristerna återfinnes hos själva bostaden, en del brister härstamma från omgivningen. I regel kunna de alla avhjälpas utom ifråga om dålig dager.

b) Överbefolkning eller vanskötsel av bostaden, vilka ofta förekomma samtidigt. Sådan olägenhet kan träffa bostäder, som i och för sig äro tillfredsställande.

I de fall där åtgärd, medförande tillfredsställande effekt, ej omedelbart kan vidtagas, måste bostaden registreras i och för fortsatt kontroll. Dylik sker i fall, där bostaden antingen utdömes eller visar sig behäftad med allvarlig brist av mera permanent karaktär men dock ej så svår, att lägenheten måste utdömas. Slutligen registreras även de bostäder, där reglerad uthyrning måste ske för att undvika svårare överbefolkning.

Registrering verkställes sålunda av:

1) *Lägenheter, som jämlikt hälsovårdsstadgan måste utdömas, men där lägenhetsinnehavaren ej omedelbart kan avflytta.*

Jämlikt § 8 i hälsovårdsstadgan kan hälsovårdsnämnd, där särskilda omständigheter föreligga, tillåta att utdömd lägenhet användes såsom

bostad, så länge den vid tillfället däri boende kvarbor. Såsom av nedanstående tabell framgår, voro vid årsskiftet 1942—43 summa 66 sådana lägenheter registrerade.

Utdömbara lägenheter:

Kvar vid årsskiftet 1939—1940	72	Kvar vid årsskiftet 1941—1942	69
1940 nytillkomna	50	1942 nytillkomna	27
„ utrymda	55	„ utrymda	30
Kvar vid årsskiftet 1940—1941	67	Kvar vid årsskiftet 1942—1943	66
1941 nytillkomna	39	1943 nytillkomna	9
„ utrymda	37	„ utrymda	11
		Kvar vid årsskiftet 1943—1944	64

Vid årsskiftet 1943—1944 kvarboende:

1—2 äldre personer	62	familjer med barn under 15 år	—
familjer med vuxna barn	2		

I fråga om alla utdömbara lägenheter sluter hälsovårdsnämnden genom bostadsinspektionen skriftlig överenskommelse med respektive fastighetsägare, att ingen ny hyresgäst får inflytta. Hyresgästen uppmannas samtidigt att skaffa sig annan bättre bostad. Förfarandet har medfört, att de utdömbara lägenheterna, trots att en del nya tillkomma varje år, nu sjunkit till 64. Av de kvarvarande hyresgästerna äro en stor del mindre skötsamma eller rent av asociala och kunna därför ej överflyttas, t. ex. till ersättningsbostäderna. En annan stor grupp utgöres av äldre personer, som under många år bebott sin dåliga bostad. Denna utgör dock deras hem och det möter den allra största svårighet för att ej säga omöjlighet att förmå dem att flytta. För en liten grupp hyresgäster utgör den utdömbara bostaden en del av avlöningsförmånen i form av fri bostad (gårdskarlar, portvakter). Dessa bostäder äro dock de bästa bland de utdömbara men måste utdömas, vanligen emedan de äro helt eller delvis belägna i källaren. Ytterligare en liten grupp utgöres av ensittare eller familjer, som bebo egna stugor av mer eller mindre bristfällig beskaffenhet i stadens utkanter.

Tvångsflyttning kan ej gärna ifrågakomma beträffande de ovan nämnda grupperna. Evakuering måste ske genom spontan flyttning (oftast efter övertalning) eller vid dödsfall. 11 stycken utdömbara lägenheter ha dock under året kunnat utrymmas, delvis genom överflyttning av hyresgästerna till ersättningsbostäderna eller andra staden tillhöriga fastigheter.

2) *Lägenheter, där någon sanitär brist beträffande själva bostaden eller överbefolkning av svårare art föreligger.*

Den sanitära bristen är då ej så svår, att orsak till utdömning anses föreligga. Vid årsskiftet 1943—44 uppgingo dessa registrerade lägenheter till 2,023 st. (Däri ingå de nedan som "barnförbjudna" betecknade bostäderna).

Beträffande dessa registrerade lägenheter uppställas vanligen vissa uthyrningsvillkor, vilka i regel bekräftas genom skriftlig överenskommelse med fastighetsägaren. Åtgärder, som företrädesvis komma i fråga jämlikt hälsovårdsstadgans § 8 mom. 7, äro:

a) Lägenheten får på grund av den konstaterade sanitära olägenheten (vanligen dålig dager) ej bebos av familj med barn under 15 år. Vid årsskiftet voro 1,930 lägenheter "barnförbjudna".

b) Lägenheten får endast uthyras till 1—2 vuxna personer. Sådan åtgärd vidtages i fråga om enkelrum och smärre enrumslägenheter, vilka i och för sig kunna vara ganska bra, men som icke lämpa sig såsom familjebostäder.

Bostadsinspektionen har enligt nu mer än 25-årig praxis på detta sätt indelat de registrerade lägenheterna i olika klasser och i möjligaste mån kontrollerat uthyrningen för att på så sätt söka neutralisera befintliga sanitära brister.

Alla registrerade lägenheter och jämväl de utrymda äro föremål för permanent övervakning från bostadsinspektionens sida. Det händer nämligen, särskilt i de fall där fastigheten byter ägare, att givna föreskrifter icke iakttagas, ja det har t. o. m. förekommit fall, där en utdömd bostad, efter att i flera år ha stått tom, ånyo uthyrts såsom bostad.

Denna övervakning med 1 à 2 årliga besök i de registrerade bostäderna är mycket tidsödande men absolut nödvändig, dels för kontrollen av att givna föreskrifter verkligen iakttagas, dels för att i arkivet anvisa uppgifter ständigt skola hållas aktuella och korrekta.

IV. *Fortlöpande besiktning av smålägenheter.*

Även under 1943 har en extra bostadsinspektris biträtt i arbetet under 4 månader för att möjliggöra för de ordinarie att under denna tid bedriva fortlöpande systematisk besiktning i större utsträckning. Under 1943 har 2,485 smålägenheter varit föremål för fortlöpande besiktning mot 2,076 under 1942. Av antalet under året nytillkomna ärenden uppgående till 3,291, som påfordrat åtgärd, har cirka två tredjedelar eller 2,039 upptagits av bostadsinspektionen själv, företrädesvis vid de fortlöpande besiktningarna. Flertalet svårare sanitära missförhållanden inkl. utdömbara bostäder anträffas vanligen på detta sätt och ej genom anmälan från utomstående.

Av i bostadsinspektionens arkiv för sanitär olägenhet registrerade bostäder ha under året 44 kunnat utrymmas; av dessa voro 11 utdömbara.

Under året har fortlöpande besiktning ägt rum i stadsdelarna Lunden och Hultmans holme, där arbetet avslutats, samt i Annedal, Redbergslid och Landala, där arbetet fortfarande pågår vid årets slut.

Kristiden medför fortfarande stor svårighet att få åtgärder genomförda inom rimlig tid. Då uppskov begäres, har hälsovårdsnämnden

på bostadsinspektionens tillstyrkan beviljat intill ett års uppskov med utförande av t. ex. ventilerade matskåp och garderober, vilka i stor utsträckning saknas i äldre fastigheter.

Trångboddheten har avsevärt ökat och särskilt nygifta samt nyinflyttade ha haft stor svårighet att erhålla bostad. Det var tidigare mycket ovanligt att bostadsinspektionen anträffade familjer boende i ett enda rum eller i lägenheter, som förbjudits såsom bostad för barn under 15 års ålder. Nu under kriget är sådant tyvärr ingen sällsynthet och orsaken är givetvis att bostadsproduktionen fortfarande är otillräcklig.

5. Vatten.

Den totala vattenleveransen till staden har uppgått till:

Filtrerat Götaälsvatten från Alelyckeverket	10,710 milj. m ³	= 62,8 %
Konstgjort grundvatten	3,239 „ „	= 19,0 %
Filtrerat sjövattnen från Delsjöverket	3,007 „ „	= 17,6 %
Vatten från Kallebäckes källa	0,108 „ „	= 0,6 %
S:a	17,064 milj. m ³	= 100,0 %

Årsförbrukningen, fördelad på stadens invånare, ger följande *medelförbrukning* i liter pr individ och dygn:

	1939	1940	1941	1942	1943
för hushållsbehov, inkl. förluster ..	102,2	89,2	87,8	85,7	84,7
„ industriella behov	21,6	19,9	18,5	17,9	22,2
„ diverse förbrukning	34,9	32,5	30,4	30,5	32,3
„ verkets egna behov	33,2	42,8	35,4	48,5	21,7
	191,9	184,4	172,1	182,6	160,9

Götaälsvattnet, som kräver särskild uppmärksamhet, undergår dels långsam-, dels snabbfiltrering, i övervägande kvantitet dock det senare. För Delsjövattnet ifrågakommer endast långsamfiltrering.

Tidigare har råvattnet från Götaälv klorerats enl. Ornsteins metod. Numera sker klorering enbart av renvattnet till staden. Den har i medeltal krävt 0,369 g/m³ och dragit en kostnad av 0,0320 öre/m³, varav 0,0246 öre är kostnaden för klor.

Kalkning av råvattnet vid Alelyckan har under året fortgått med 5 g/m³. Till förebyggande av rostbesvär har liksom föregående år även renvattnet kalkats med 5 g/m³ för en kostnad av 0,0473 öre/m³. I bägge fallen har använts torrsläckt kalk. Aktivt kol har ej kommit till användning. Aluminiumsulfat har under hela året tillsatts råvattnet med 31 g/m³. Under 25 dygn har råvattnet försatts med soda med 6 g/m³.

F. o. m. den 11/10 har renvattnet från Alelyckan steriliserats med kloramin på så sätt, att råvattnet från snabbfiltren försatts med ammoniak. Härigenom har i utgående renvattnet erhållits en koncentration

av 0,04 mg NH³ pr liter. Med oförändrad klortillsats har kloröver-skottet visat en genomgående stegring vid de olika provtagnings-punkterna i distributionsnätet, vilket i sin tur medfört en påtaglig minskning av vattnets halt av coliforma bakterier.

Delsjövattnet har klorerats under tiden 12/7—31/12. Kloreringen har i medeltal krävt 0,25 g/m³ och dragit en kostnad av 0,016 öre/m³. Under kritiska perioder har råvattnet kalkats. Till rörledningarnas skydd har under större delen av året även renvattnet kalkats med i medeltal 5,0 g/m³. Som specialprofylax mot den besvärande rostbildningen har renvattnet dessutom försatts med natriumhexametrafosfat med i medeltal 2,0 g/m³ med en kemikaliekostnad av i medeltal 0,5439 öre/m³.

Kemiska vattenanalyser.

Systematiska prov ha under året gett följande medelvärden:

	pH-värde	KMnO ₄ mg/l	Cl mg/l	Total hårdhet tyska °
<i>Alelyckevattnet:</i>				
råvatten	6,8	32	6	1,1
renvatten	7,3	17	16	2,0

Delsjövattnet:

råvatten	6,2	11	12	0,6
renvatten	7,2	8	12	0,8

Bakteriologiska undersökningar.

Vattenkontroll utföres regelbundet å stadens bakteriologiska laboratorium och avser dels vattnets halt av bakteriekolonier i gelatina och å agar, dels förekomsten av coliforma bakterier. Provningsresultaten framgå av nedanstående tabeller.

Undersökningarna ha vid angivna tider visat följande genomsnittliga antal bakteriekolonier pr ml i gelatinakultur vid 20° C. efter 48 timmar:

<i>Alelyckan:</i>	Antal prov	Max.	Med.	Min.	Tid
i råvatten Lärjeholm	294	50,000	1,313	50	(varje dag)
i snabbfiltr. älvvatten	270	5,000	953	2	(,, ,,)
i långsamfiltr. älvvatten ..	1,151	1,500	34	0	(,, ,,)
i konstgjort grundvatten ..	296	5,700	85	0	(,, ,,)
i utgående renvatten	299	200	7	0	(,, ,,)

Delsjön:

i råvattnet	22	64	24	4	(1/1 — 28/2)
i renvattnet	23	34	8	2	(,, — ,,)
i råvattnet	26	4,845	786	12	(1/3 — 30/4)
i renvattnet	26	24,000	207	2	(,, — ,,)
i råvattnet	101	8,400	196	6	(1/5 — 31/12)
i renvattnet	104	480	34	0	(,, — ,,)

Närvaro av *coliforma bakterier* har prövats genom jäsningsprov enl. medicinalstyrelsens bestämmelser (medic. förf. 87/1941).

Dessa prov ha för råvattnet vid Alelyckan visat ett medeltal av 1,015 coliforma bakterier pr 100 ml vatten.

Renvattnets colihalt har undersökts på 3 provplatser (A: Gamlestadsbro, B: Västra Gråbergsreservoaren, C: Lundby lågreservoar) inom ledningsnätet. Nedanstående tabell visar, hur många provningsrör som jäst (= närvaro av coli) av 10 varje gång utförda prov å 10 ml vatten:

Provtagning		Antal jästa rör pr prov										
Provplats	Provtid	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	1/9—30/9	9	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
B		1	—	4	—	4	—	3	—	—	—	—
C		5	—	4	—	3	—	—	—	—	—	—
A	1/10—11/10	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
B		1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
C		—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—
A	12/10—31/10	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B		6	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
C		5	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
A	1/11—30/11	8	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
B		12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
C		11	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—

Tabellen visar hurasom colititern sjunkit efter den 11/12, då metoden med kloraminsterilisering av vattnet påbörjades (se ovan).

6. Livsmedel. Kemiska kontrollanalyser.

a) *Matvarukontrollen.* (Stadsveterinär G. Kolmodin)

Arbetet vid matvarukontrollen har under året fortgått i enlighet med den 1942 genomförda omorganisationen. Under året ha 4 tillsyningsmän varit inkallade till militärtjänstgöring under sammanlagt 427 dagar. Då dessutom 4 tillsyningsmän på grund av sjukdom varit arbetsoförmögna under längre eller kortare tid, har kontrollarbetet förryckts och ej kunnat helt fullföljas enligt uppgjord plan.

I de lokaler, där livsmedel saluföras eller för försäljning bearbetas och förvaras, ha gjorts inalles 47,553 inspektioner. Vid dessa förrättningar ha 19,240 kg. födoämnen beslagtogs som otjänliga till människoföda (tab. 2).

I enlighet med Kungl. förordningen den 30 september 1921 angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett ha 956 partier med en sammanlagd vikt av 8,841,445 kg. undersökts. Av de undersökta varorna kasserades 8,5 kg. köttkonserver, varjämte 3,738 kg. reexporterades. Av de importerade varorna utgjordes största delen av torrsaltat argentinskt fläsk (4,405,917 kg.) samt för margarintillverkning avsedda fettämnen (4,149,911 kg.). Av tab. 3 framgå mängderna av olika varuslag fördelade på exportländerna.

Samtliga till offentlig auktion inom staden anmälda födoämnen ha före försäljningen underkastats besiktning. Härvid kasserades på grund av jäsning 8,633 tuber soppextrakt med ost samt 38 burkar sillkonserver.

Enligt från tillsyningsmännen inkomna rapporter ha vid inspektioner i matvarulokaler gjorts inalles 4,061 anmärkningar, därav i 2,645 fall för bristande ordning och snygghet, i 1,202 fall för försummat underhåll av lokalerna samt i 214 för bristfällig ventilation.

Antalet matvarulokaler, som enligt gällande föreskrifter varit föremål för hälsovårdsnämndens övervakande, utgjorde vid årets slut 3,534. Av dessa voro 381 tillverkningslokaler, nämligen 176 bagerier, 33 sockerbagerier, 97 charkuteriverkstäder, 2 mejerier, 41 choklad- och konfektfabriker, 15 vatten- och saftfabriker, 6 bryggerier, 10 konserverfabriker och 1 margarinfabrik (tab. 4).

För kontroll av handeln med smör och korv ha prov inköpts av båda dessa varuslag, vilka undersökts av stadskemisten, smöret på vattenhalt och korven på halt av vatten och potatismjöl. Av 23 prov å smör ha 6 innehållit mer än 16 % vatten, varför tillverkarna åtalades. Av 24 prov å korv har ett innehållit ej mindre än 11,5 % potatismjöl, varför åtal följt. Dessutom har en charkuteriåtkare åtalats för saluhållande av blodpudding med en vattenhalt av 55,8 %.

Konsumtionen av standardiserad mjölk pr individ och dag har stigit från 0,63 lit. 1942 till 0,68 lit. 1943.

Mjölkkontrollen har fortgått efter samma plan som föregående år. Av ovan angivna skäl har dock ett mindre antal mjölkprov uttagits än år 1942. Övervakningen av pastöriserings- och standardiseringsföreskrifternas efterlevnad har fortgått i enlighet med gällande bestämmelser. För otillräcklig uppvärmning av mjölken har väckts ett åtal. Mot fetthalten i den standardiserade mjölken har under året ingen anmärkning behövt göras.

Kontrollgårdarna voro vid årets slut 6, nämligen: Clarebergs egendom, Agnesberg, Gullbringa säteri, Vävra, Hammargårds egendom, Kungsbacka, Kilanda säteri, Kilanda, Kobergs fideikommiss, Upphärad, samt Tjolöholms egendom, Fjärås. Samtliga gårdar ha besättningar, som äro reaktionsfria med hänsyn till såväl tbc. som smittsam kastning.

På mjölklaboratoriet ha under året undersökts 6,696 prov oskummad och standardiserad mjölk och 40 prov kaffebrädd. Medelfetthalten var för den oskummade mjölken 3,23 %, för den standardiserade mjölken 2,99 % och för kontrollmjölken före standardiseringen 3,71 % samt för kaffebrädden 14,54 %. Av de 5,183 prov, som uttagits från producenternas leveranser före mjölkens mejeribehandling, ha 186 (3,59 %) haft en surhetsgrad av minst 7,6 utvisande att mjölken ej var tillräckligt hållbar, 1,470 prov (28,36 %) ha avfärgat en lösning av metylénblått inom 3 timmar, sålunda att mjölken innehållit bakterier i för god vara otillåten mängd. Påvisbar smutshalt har ej förekommit (0,00 %). Motsvarande siffror för mjölk, som försålts från mejeri efter pastörisering, ha varit 0,00 %, 0,67 % och 0,00 % (tab. 5).

Under året har i likhet med 1942 särskilt förordnad veterinär vissa dagar tjänstgjort på laboratoriet och verkställt bakteriologiska undersökningar av mjölk. De av honom under 1942 i fråga om förekomst av kastningssmittämne påbörjade undersökningarna av samlingsmjölkprov från inom Göteborgs och Bohus län bosatta leverantörer av mjölk till Göteborg ha under året avslutats.

Till beivrande av förseelser mot gällande matvaru- och mjölkstadga ha utgått 933 meddelanden och varningar, varjämte avgivits 44 rapporter för anställande av åtal.

b) *Stadskemistens laboratorium.* (D:r K. Almström)

Under året ha följande 877 undersökningsuppdrag inkommit till laboratoriet:

Närings- och njutningsmedel	198	prov
Vatten	121	„
Kemikalier och kemiskt-tekniska produkter inkl. hyttprodukter	268	„
Fettartade substanser inkl. maskin- och lysoljor. Eteriska oljor fernissor o. d.	66	„
Malmer, bergarter, bränslen o. d.	104	„
Vävnader och kläder	38	„
Foderämnen	13	„
Diverse	69	„
	877	prov

För matvarukontrollen ha följande prov undersökts: Blodpudding innehöll 55,8 % vatten. Bröd och skorpsmulor hade lukt av härsket fett. Buljongextrakt, koncentrerat, innehöll mögelsvamp. Böcklingpastej var utan anmärkning. Fläskflott hade lukt av sill. Föroreningar i bröd, havregryn, socker, maldrycksflaska och mjölkflaska ha påvisats. Grisfötter innehöllo nitrit. Kaffesurrogat var oanvändbart. 6 prov av kory voro utan anmärkning. 10 prov innehöllo mer än 5 % potatismjöl. Ett prov innehöll mer än 60 % vatten. Ett prov innehöll mer än 60 % vatten och mer än 5 % potatismjöl. Ett prov av messmör var statt i jäsning. Ett prov innehöll mögel och två prov voro utan anmärkning. Ett prov av mjölk hade fetthalten 2,1 %. Av 7 saftprov innehöllo 5 mögel. Av 15 smörprov innehöllo 5 mer än 16 % vatten, 5 hade normalt syretal och voro utan anmärkning. De övriga 5 proven voro även utan anmärkning. Två prov av kalvsylta innehöllo mer än 80 % vatten.

För allmänna verk och inrättningar i Göteborg ha följande antal prov undersökts:

Renhållningsverket: träkol 16, vatten 1 prov. Polisverket: kakaoskal 2, olja 1, träkol 1 prov. Drätselkammaren: vatten 1 prov. Sjukhusdirektionen: tuber 1, lödtenn 2, bly 2 prov. Thamstorps vilohem: vatten 1 prov. S:t Jörgens sjukhus: vatten 1 prov.

7. Fabriker och näringar.

Under året ha 3,756 arbetsställen inspekterats med 4,652 besök, fördelade på 484 arbetsdagar. Av dessa arbetsställen voro 616 att hänföra till hantverk, 2,459 till handel och 681 till andra former av arbete.

Samtliga under kommunal tillsyn stående arbetsplatser i staden utgjorde, så långt uppgifter härom föreligga, vid årets slut 4,992. Enligt registret arbetade där 10,634 personer, därav 607 manliga och 803 kvinnliga minderåriga.

Med stöd av arbetarskyddslagen har råd och anvisningar lämnats i 71 fall till förekommande av olycksfall (§ 4) och i 186 fall till förekommande av ohälsa (§ 5).

Framställda anmärkningar mot arbetstidens förläggning och längd har i 5 fall gällt minderåriga, i 84 fall övriga anställda. Ytterligare anmärkningar ha gällt: övertidens journalisering 115, minderårigas användning före stadgad ålder eller fullgjord skolplikt 15, föreskrift om intygsbok 390, anmälningsplikt beträffande minderåriga 52, rasters förläggning enl. arbetstidslagen för detaljhandeln 65 fall. I 6 fall ha försammler föranlett åtal.

8. Anordningar till smittsamma och parasitära sjukdomars förebyggande.

a) *Epidemisjukhuset.*

Å epidemisjukhuset ha under åren 1937—43 vårdats följande antal sjukdomsfall:

	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Typhus, paratyphus	71	14	81	42	63	13	19
Scarlatina	392	1,614	3,184	1,157	1,067	1,367	1,701
Diphtheria	18	8	10	—	40	53	46
Meningitis epidemica	5	7	1	4	5	2	4
Poliomyelitis acuta ant. ...	15	5	1	37	3	2	34
Dysenteria	12	2	6	6	27	27	218
Febris undulans	2	2	1	—	—	—	—
Alii morbi	830	647	777	569	858	640	751
	1,345	2,299	4,061	1,815	2,063	2,104	2,773

b) *Anmälda smittsamma sjukdomar.*

Antalet enl. epidemilagen inkl. dess tillägg rapporterade smittfall har utgjort 2,447 mot 1,426 året förut. Övriga uppgifter återfinnas under kap. III: sjuklighet.

Epidemilagens smittfall ha som regel inlagts å epidemisjukhuset. Den goda erfarenheten man 1939 gjorde av hemvård vid scarlatina har

medfört, att i viss utsträckning dylik medges, när sjukdomen upptäcker långt fram i fjällningsstadiet eller när i undantagsfall hemmiljön anses medge annan form av betryggande isolering och nöjaktig vård. Dylik vård har efter hemmets undersökning ordnats i ett femtiotal fall. Möjligan har denna vård medfört ett sekundärfall, sålunda en ringa procent av det antal dylika fall, som sjukhusvård ger upphov till.

I övrigt avhållas friska minderåriga syskon från skolgång inkubationstidens längd och andra friska personer i den insjuknades omgivning underkastas nödiga restriktioner, det senare dock endast i starkt begränsad omfattning. Desinfektioner utföras enligt tämligen restriktiva principer.

Hälsovårdsnämnd och skolor samarbeta intimt. I folkskolorna föres löpande statistik över inträffade smittfall, vilket ger skolöverläkaren möjlighet att ingripa, där så behövs. Man har infört den goda plägseden, att barn, som varit frånvarande minst 3 dygn för febersjukdom, får återgå till undervisningen först sedan det visat upp sig för vederbörande skolsköterska och befunnits fritt från tydliga infektionssymptom. Ej så sällan ger denna granskning anledning till skolläkares ingripande.

c) *Särskilda åtgärder mot smittsamma sjukdomars införande i riket. Hamnhygien.*

Utrikes sjöfarten har alltjämt varit av ringa omfattning.

För att tillgodose den allmänna skeppshygienen ej minst å inrikes fartyg har den hamnhygieniska avdelningen verkställt nödiga besiktningar.

Rättförekomsten har övervakats jämlikt kungörelsen den 4 maj 1934 angående rättutrotning ombord å fartyg.

d) *Tuberkulosen.*

För vård av lungtuberkulos har staden tillgång till 530 sängplatser, d. v. s. 1,8 pr 1,000 invånare eller 315 platser pr 100 dödsfall i tuberkulos. Sjukplatserna fördela sig sålunda:

Renströmska sjukhuset	262
Romanäs sanatorium	102
Sjukvårdsavdelningen å Vasa sjukhus	54
Barnsanatoriet Rävlanda	112
	<hr/>
	530

Av dessa sjuksängar äro 476 godkända som A-platser.

Stadens dispensärvård handhas av den s. k. dispensärcentralen, som i sin organisation motsvarar en för större stad avpassad centraldispen-

sär. Lokaldispensärer finnas ej och ha ej heller tidigare ansetts behövliga eller lämpliga. Nya dispensärlokaler måste anskaffas i en nära framtid och hälsovårdsnämndens plan till nyordning väntar på sitt godkännande.

Tuberkulosbyråns verksamhet. (D:r Hj. Anderson)

Årets nya tuberkulosmaterial redovisas i nedanstående tabeller. — Byrån har utfärdat 1,064 remisser till sjukhus och vårdanstalter för tuberkulösa. Lantvistelse under längre eller kortare tid har beretts åt 563 barn, varav 120 i barnhem eller permanenta kolonier, 177 i av byrån anordnade sommarkolonier, 171 i sommarhem på landet och 95 barn i förskoleåldern i av Första Maj-blomman anordnade vår- och höstkolonier å Galtarö.

Å Sommarsanatoriet Sandarne ha vårdats 108 patienter i sammanlagt 7,548 dagar, eller i genomsnitt 70 dagar per patient. Sanatoriet hölls öppet under tiden 7/6—3/9.

Vid byrån har sedan flera år en tredje läkare varit permanent anställd. Summa 27,129 personer ha under året undersökts vid 32,091 undersökningar. Därvid ha 19,889 skärmbildsfotografier och 4,247 röntgenfotografier tagits. Tuberkulinprov ha utförts 42,058 gånger. Av å byrån undersökta 1,292 upphostningar visade 183 prov tbc-baciller. Sänkningsreaktion har utförts å 21,931 blodprov. Intrakutana BCG-vaccinationer ha gjorts i 7,648 fall, därav 905 å barn under 2 år, 4,957 å barn på 2—16 år och 1,786 å vuxna. — Åt 131 personer ha givits 2,543 ljusbad.

I ovanstående siffror ingå grupp- och massundersökningar vid skolor och företag: å 7,651 skolelever och å 5,545 personer vid 57 andra arbetsplatser, summa 13,196. Vid folkskolorna undersöktes alla elever i 1:sta och 7:de klasserna, i övriga skolor begynnelse- och avslutningsklasserna, med undantag av gymnasierna, där avslutningsklassernas elever uteslöts, emedan de varit med i förra årets skolundersökningar.

I första folkskoleklassen voro 727 barn — 23 % av samtliga — förut BCG-vaccinerade. Av dessa voro 12 barn nu tuberkulinnegativa. Av de övriga voro 10 % positiva. I sjunde folkskoleklassen voro av 183 förut BCG-vaccinerade barn — 10 % av samtliga — 6 barn nu negativa. Av de övriga voro 25 % positiva. I högre skolor voro 303 elever — 10 % av samtliga — förut vaccinerade. Av dessa voro 28 nu negativa. Av de övriga voro 26 % positiva.

Alla tuberkulin-negativa individer, såväl barn som vuxna, erbjudas BCG-vaccination. Av negativa skolelever vaccinerades 81,8 %; i de återstående fallen avböjde föräldrarna vaccinationen. Två fall av aktiv lungtuberkulos påträffades i skolor.

Vid de 57 övriga arbetsplatserna påträffades 13 fall av aktiv lungtuberkulos, således ej fullt en kvarts procent av samtliga 5,545 undersökta. 80 % voro tuberkulinpositiva.

Nedanstående tablå belyser byråarbetets ansvällning under de sista åren.

	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Undersökningar..	7,178	8,834	10,675	12,366	17,735	26,833	32,091
Undersökta	5,122	6,805	8,657	9,993	14,479	23,082	27,129
Röntgenfoton ...	2,395	3,315	5,097	4,645	6,172	4,805	4,247
Skärmbilder	—	—	—	—	3,119	16,516	19,889
Blodsänkor	5,487	7,476	8,774	10,837	15,347	18,437	21,931
Bacillprov	534	646	644	955	1,177	1,063	1,292
Tuberkulinprov..	1,641	3,826	8,874	13,534	24,504	36,025	42,058
BCG-vacc.	276	649	626	1,115	4,264	6,147	7,648
Gruppunders. ...	454	586	1,760	1,803	4,211	10,870	13,196

Byråns årliga nytillkomna lungtuberkulosmaterial sedan dess start, ävensom motsvarande absoluta och relativa dödstal i lungshot och i all tbc, framgår av följande sammanställning.

År	Män	Kvinnor	Barn	Summa	Abs. dödstal		Pr 10,000 inv.	
					i lungshot	i all tbc.	i lungshot	i all tbc.
1911—15....	126	194	53	373	370	460	20,9	26,1
1916—20....	182	202	62	446	369	472	18,3	24,0
1921—25....	158	222	83	463	312	394	13,9	17,6
1926—30....	172	226	36	434	275	333	11,7	14,1
1931—35....	187	231	17	434	254	295	10,1	11,7
1936.....	190	204	7	401	209	246	8,1	9,4
1937.....	206	200	10	416	174	213	6,6	8,0
1938.....	208	229	11	448	200	240	7,4	8,9
1939.....	211	199	14	424	180	215	6,5	7,8
1940.....	237	190	16	443	182	209	6,5	7,4
1941.....	213	253	27	493	192	231	6,8	8,2
1942.....	229	239	28	496	155	186	5,4	6,5
1943.....	237	211	22	470	168	186	5,9	6,5

De nya fallen av extrapulmonal tuberkulos redovisas i följande tabell.

År	Män	Kvinnor	Barn	Summa
1938	33	75	134	242
1939	35	88	133	256
1940	101	193	121	415
1941	162	217	138	517
1942	128	238	117	483
1943	107	209	75	391

Någon större förskjutning i insjuknings- och dödsfallssiffrorna har det gångna året som synes icke medfört. Dödstalet för all tuberkulos är oförändrat, men lungshoten har en något större andel däri än föregående år.

e) *Smittsamma könssjukdomar.*

Under sistförfluten femårsperiod ha följande personer, tillhörande Göteborgs stad och oavsett om de smittats här eller annorstädes, anmälts för venerisk sjukdom:

	1939	1940	1941	1942	1943
Syphilis congenita	0	0	1	1	2
„ acq. primaria	39	27	15	49	88
„ „ secundaria	22	20	15	34	58
Gonorrhæa	1,051	1,003	1,054	1,376	2,047
Ulcus molle	14	9	5	4	4
	1,126	1,059	1,090	1,464	2,199

Sedan 1919, då den s. k. lex veneris trädde i kraft, ha följande anmälningar av i staden boende könssjuka ingivits:

År	Antal fall	Fall pr 10,000 inv.	År	Antal fall	Fall pr 10,000 inv.
1919	3,230	161	1932	1,130	45
1920	2,250	111	1933	1,039	41
1921	1,794	87	1934	1,015	40
1922	1,362	60	1935	1,146	45
1923	1,378	60	1936	1,206	47
1924	1,155	50	1937	1,037	39
1925	1,196	52	1938	1,222	45
1926	1,502	65	1939	1,126	41
1927	1,367	59	1940	1,059	38
1928	1,365	57	1941	1,090	39
1929	1,587	66	1942	1,464	52
1930	1,549	63	1943	2,199	77
1931	1,231	50			

Årets relativa anmälningssiffra, jämförd med den för 1942, visar 48 %-s förhöjning, sålunda en oroväckande företeelse. I förhållande till tioårsperioden 1933—42 föreligger 79 %-s förhöjning.

Den veneriska smittan har, i procent räknat, förvärvats å följande orter:

	Göteborg	Annan svensk ort	Utlandet	Obekant plats
Syphilis	77,0	5,4	15,6	2,0 = 100
Gonorrhæa	87,1	10,3	2,4	0,2 = 100
Ulcus molle	25,0	—	75,0	— = 100

De smittade ha i % räknat representerat följande åldrar:

Ålder	1—10	11—15	16—20	21—25	26—30	31—40	41—50	51—60	över 60
1943: 0,5	0,1	7,9	31,3	23,4	26,3	7,8	1,7	1,0	= 100
1942: 0,6	0,1	8,0	28,5	23,0	28,2	8,3	2,6	0,7	= 100
1939: 0,2	0,1	12,7	29,1	29,7	19,7	6,2	1,9	0,4	= 100

Under åren 1939—43 ha resp. 308, 279, 325, 466 och 853 personer av behandlande läkare anmälts som smittkällor. Dessa fall, redovisade i procent, ha av förste stadsläkaren handlagts sålunda:

	1939	1940	1941	1942	1943
Påtvingats behandling	73,7	77,1	69,5	66,3	72,5
Styrkt smittfrihet	6,8	6,5	8,3	11,0	11,5
Ej anträffats	6,8	5,7	5,9	7,5	4,4
Till annan läkare	12,7	10,7	16,3	15,2	11,6
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anmälan om ohörsamhet mot behandlande läkare eller om avbrott i inledd behandling har under åren 1939—43 gjorts i resp. 81, 73, 51, 116 och 228 fall. Med de tredskande har förfarits sålunda (siffrorna ange %):

	1939	1940	1941	1942	1943
Påtvingats behandling	65,4	56,2	64,8	52,6	60,5
Styrkt smittfrihet	7,4	—	7,8	11,2	8,8
Ej anträffats	7,4	26,0	7,8	15,5	16,2
Till annan läkare	19,8	17,8	19,6	20,7	14,5
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Två polikliniker för kostnadsfri behandling av smittsamma könssjukdomar ha haft daglig mottagning för män och kvinnor.

Nedanstående översikt visar poliklinikernas samlade verksamhet:

	Män		Kvinnor	
	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset
A) <i>Fall av könssjukdom i smittsamt skede:</i>	827	1,050	527	554
Därav nya 1943	695	922	455	449
Antal poliklinikbesök	6,093	7,915	5,979	5,232
Besök pr mottagning	20,5	26	20,1	17,2
B) <i>Fall av könssjukdom i ej smittsamt skede, hudsjukdomar m. m.:</i>	413	2,871	196	2,410
Därav nya 1943	379	2,675	151	2,258
Antal poliklinikbesök	1,094	7,728	845	5,580
Besök pr mottagning	3,7	25,4	2,8	18,3

f) *Skyddskoppymningen.*

Den lagstadgade offentliga ympningen har fullgjorts dels å 21 ympningsmöten, dels vid av barnavårdscentralernas läkare och förste stadsläkaren anordnade vaccinationer. Därutöver ha enskilda läkare utfört ett antal vaccinationer och revaccinationer inom eget klientel.

En sammanställning av hela materialet under sistförflutna femårsperiod ger följande tabell:

	1939	1940	1941	1942	1943
Offentliga primärympningar . . .	1,743	7,055	2,218	2,362	2,633
Enskilda primärympningar	523	2,207	1,462	2,193	2,424
Båda i % av födda 1942	56,1	216,1	85,5	108,6	102,2

g) *Bakteriologiska laboratoriet.* (D:r A. Wassén)

Laboratoriet har under året utfört följande antal bakteriologiska och serologiska undersökningar:

Difteriprov	4,730
Undersökning på difteritoxin (2 st.) och tetanustoxin (2 st.)	4
Aggl. reakt. f. diagn. av tyfus, pty, Gärtner och Bang	1,840
” ” ” ” ” tularemia	6
Ödning av blodkoagel för tyfusdiagnos	1,829
Blododling för tyfusdiagnos	10
Komplementbindningsreaktion för Bangdiagnos	44
Paul-Bunnells reaktion	129
Fæces- och urinundersökning på tyfus, pty och Gärtner	2,987
Fæcesundersökning på dysenteri	5,731
Undersökning på amöbadysenteri	2
Undersökning av annat material från homo på tyfus	34
Kikhostundersökningar	7
Direktundersökning av sputum på tbc	1,481
Tbc-undersökning av urin	916
” ” ” ” ” var, punktat m. m.	98
Ödning av diverse material för tbc-diagnos	2,317
Marsvinsprov på tbc	2,076
Typbestämning av tbc-baciller	696
Marsvinsprov på Weils spirochæter	2
Blododling för sepsisdiagnos	349
Bakteriologisk undersökning av urin	3,748
Sedimentundersökning i urin	3,517
Bakteriologisk undersökning av var, punktat m. m.	2,021
” ” ” ” ” födoämnen	24
Autoklavprov	117
Sterilitetsundersökning av insänt material	45
Gc-prov	470
Gc-odlingar	5,324
Komplementbindningsreaktion på gc	228
Serologisk luesreaktion (W. R., Kahn, Meinicke, Müller B.)	23,958
Autovaccinberedningar	396
Vattenprov: Bakterieräkning i gelatina	5,593
” ” ” ” ” agar	2,410
” ” ” ” ” jäsningsstiter 37°	3,465
” ” ” ” ” 45° gammal metod	1,594
Typbestämning av pneumokocker	361
Musförsök för renodling av pneumokocker	175
Undersökning på gasbrand (marsvinsprov)	1
” ” ” ” ” trichomonas	3
Zondeks reaktion	240
Friedmanns reaktion	447
Prolantitrering	2
Weberprov	3
Blodgrupperingar	5,350
Summa	86,067

B.C.G.-vaccin för intrakutant bruk, ampuller eller flaskor	12,421	st.
„ enl. Rosenthal, flaskor	2,364	„
„ för peroralt bruk	1,033	„
Beredning av scarlatinakonvalescentserum	54	„
„ „ monocytanginakonvalescentserum	2	„
„ „ mässlingskonvalescentserum	3	„
„ „ hösnuveserum	37	„
„ „ citratplasma	15	„
Tuberkulinspädningar, flaskor	3,639	„
Leverans av serumrör	23,676	„
„ „ Löwensteinrör	1,394	„
„ „ buljongrör	132	„
„ „ buljongflaskor	114	„
„ „ djupagarrör	254	„
„ „ snedagarrör	594	„
„ „ agarflaskor	266	„

h) *Desinfektion. Auktionsgods.*

Av nedanstående anledningar har angivet antal desinfektioner utförts genom nämndens personal:

Akuta smittor	2,037
Tuberkulos	300
Pantlåne- och auktionsgods	41
Andra orsaker	25
	<hr/>
	2,403

Antal desinfekterade lokaler:

Rum	2,275
Kök	129
	<hr/>
	2,404

i) *Åtgärder mot ohyra.*

Inom staden verksamma cyanrökare ha under angivna år rapporterat följande antal cyanrökningar:

	1936	1939	1940	1941	1942	1943
Boningsrum, kök	5,740	672	213	252	65	93
Hallar, badrum	1,576	14	2	20	—	—
Fabriker, magasin	14	9	8	14	14	5
Smärre fartygsutrymmen ...	1,977	1,448	922	590	445	579
Större fartygsutrymmen	74	47	15	16	19	11
Diverse utrymmen	98	24	18	17	22	189
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	9,479	2,214	1,178	909	565	877

Härtill komma 104 rökningar i av hälsovårdsnämnden godkända cyankammare.

Cyanrökningarna visa sålunda någon ökning, huvudsakligen beroende på att avlusningar ombord å fartyg förekommit i ökat antal. De ur social synpunkt särskilt viktiga avlusningarna i bostäder äro alltjämt fåtaliga och utgjorde under 1943 c:a 1,6 % av dem, som ifrågakommo under år 1936. Givetvis avspeglar ej denna siffra ohyrans totala tillbakagång, då ju för avlusning brukas även andra metoder än cyanrökning. Genom enskild deklaration av de auktoriserade cyanrökarnas samtliga avlusningsarbeten kan man taxera deras verksamhet till i runt tal $\frac{1}{4}$ av den som förekom under 1936. Ohyrans tillbakagång är sålunda anmärkningsvärd. Bostadsinspektionens erfarenheter pekar avgjort i samma riktning.

Denna viktiga företeelse får kanske i första hand tillskrivas den i hög grad förbättrade bostadsvården. En i flera avseenden skärpt lagstiftning har nog också gjort sitt till. Särskilt betydelsefull är den numera allmänt förekommande ohyresförsäkringen av bostadsfastigheter. Den ställer stora delar av stadens bostadsbestånd under fortlöpande kontroll och eventuellt uppträdande ohyra kan härigenom förkvävas redan i tidigt stadium.

j) Åtgärder mot råttor.

Jämlikt art. 28 i den internationella hälsovårdskonventionen ha samtliga i utrikes fart stadda fartyg, vilka saknat giltigt internationellt rönknings- eller råttfrihetscertifikat, råttundersökts samt i nödig utsträckning underkastats cyanrökning. Råttförekomsten ombord å fartyg har starkt avtagit efter tillkomsten av internationell övervakning.

Inom hamnområdet och ej minst fiskhamnen har upprepad giftutläggning skett.

Råttkriget inom den egentliga staden har bedrivits energiskt och gett resultat. Den enskilda uppsamlingen av matavfall från hushållen, som ej kunnat ske i fullgoda kärl, har dock gett råttorna ökade livsmöjligheter.

9. Barnavårdsverksamheten.

Barnavårdsnämndens allmänna verksamhet framgår av följande sammanställning:

År	Totala antalet barn	skydds- uppfostran	För dessa har verksamheten avsett			
			samhällsvård	åtgärder enl. 23 § i b. v. lagen	insp. av fosterbarn	barnavårds- mannaskap
1926	7,815	274	1,827	133	596	4,688
1930	8,535	322	2,072	102	895	5,144
1935	8,396	399	2,152	232	705	4,906
1940	8,269	418	2,028	177	692	4,954
1941	8,193	449	2,094	185	689	4,776
1942	8,020	465	2,038	177	673	4,667
1943	8,327	499	2,072	133	655	4,968

Fosterbarn under barnavårdsnämndens tillsyn:

a) Av barnavårdsnämnden omhändertagna barn.

	Födelseår	fosterhem	Vårdade i		S:a
			barnhem	annan anstalt	
Barn i äktenskap	1925—31	59	3	7	69
” ” ”	1932—36	24	2	—	26
” ” ”	1937—42	29	3	—	32
” ” ”	1943	—	—	—	—
Barn utom äktenskap . .	1925—31	82	5	6	93
” ” ” . .	1932—36	49	—	—	49
” ” ” . .	1937—42	46	3	—	49
” ” ” . .	1943	—	1	—	1
		289	17	13	319

b) Av barnavårdsnämnden icke omhändertagna barn.

Barn i äktenskap	1927—31	42	11	—	53
” ” ”	1932—36	42	—	—	42
” ” ”	1937—42	143	17	—	160
” ” ”	1943	12	9	—	21
Barn utom äktenskap . .	1927—31	80	—	—	80
” ” ” . .	1932—36	79	1	—	80
” ” ” . .	1937—42	167	18	—	185
” ” ” . .	1943	31	9	—	40
		596	65	—	661

Inom staden arbeta 15 barnavårdscentraler, av vilka barnavårdsnämnden driver 1 och föreningen Mjölkdroppen 14 stycken. Deras samlade verksamhet framgår av följande tabell:

	1932	1939	1940	1941	1942	1943
Antal födda . . .	3,101	4,288	4,310	4,197	4,927	5,647
Döda 0—1 år i % av födda	4,1	3,0	2,6	2,4	2,1	2,7
Vård. barn	2,176	5,367	6,036	6,344	7,107	8,942
Vård dagar	303,102	1,210,737	1,381,618	1,527,455	1,664,675	1,910,643
S:a kostnader . .	32,893	57,874	63,317	69,090	75,377	85,428
Föräldrabidr. . .	8,381	19,170	18,164	16,299	21,488	25,243

III. Sjuklighet och sjukvård.

1. Sjuklighet i staden.

Huvudparten av gängse sjukdomar är ej underkastad generell anmälningsplikt. Den samlade sjukligheten kan därför ej statistiskt belysas. Någon ledning har man dock dels av tjänsteläkarnas veckorapporter, dels av de obligatoriskt anmälda smittsjukdomarna.

År	Distr. läk:a anmält pr 1,000 inv.	Smittor pr 1,000 inv.	År	Distr. läk:a anmält pr 1,000 inv.	Smittor pr 1,000 inv.
1930	55	2,5	1937	46	2,1
1931	57	2,6	1938	44	6,0
1932	54	3,2	1939	53	11,5
1933	55	4,4*)	1940	60	3,9
1934	48	3,8	1941	62	4,4
1935	62	1,8	1942	49	5,0
1936	56	2,5	1943	54	8,6

*) Fr. o. m. 1933 har icterus infectiosus inräknats som anmälningspliktig smitta.

Siffrorna visa, att sjukligheten inom tjänsteläkarnas klientel ökat med c:a 10 %. Däremot sammanfaller den i stort med sjukligheten under tioårsperioden 1933—42 (53,5 fall pr 1,000). Under året anmälda smittor ha stigit med c:a 70 %. I förhållande till tioårsperioden 1933—42 har den relativa smittfrekvensen stigit till den dubbla.

De obligatoriskt anmälda smittorna återfinnas i tab. 11.

Av *skarlakansfeber* anmäldes 1,700 fall eller 4,0 pro mille, d. v. s. i jämförelse med 1942 närmare 50 %:s ökad sjuklighet. Tioårsperioden 1933—42 visade 40 %:s lägre morbiditet.

Skarlakansfebern utgör sålunda alltjämt en besvärande sjukdomsfaktor i staden.

Av *difteri* förekom 41 fall mot 34 året förut. Fallen ha ej haft epidemisk karaktär.

Av *tyfoid* och *paratyfoid* anmäldes 21 fall. Genomsnittssiffran för tioårsperioden 1933—42 var 29 fall.

Sjukdomsgruppen *infektiös ikterus* har sprungit upp till 344 fall, d. v. s. 1,2 pro mille mot 0,8 året förut. Under åren 1933—42 utgjorde den relativa frekvensen 0,42. Årets siffra närmar sig alltså den tredubbla frekvensen.

I *dysenteri* anmäldes 308 fall. Långt över hälften av fallen tillhörde en godartad epidemi, som inträffade i augusti. De senaste något större anhopningarna av sjukdomen förekommo åren 1933 och 1934 med resp. 204 och 59 fall.

Av *barnförlamning* inträffade 27 fall. Anmärkningsvärt nog kommo de första fallen först under oktober.

Av *epidemisk meningit* och *sömnsjuka* anmäldes resp. 4 och 2 fall.

För nedanstående smittor äger man uppgifter endast i tjänsteläkarnas rapporter: *epidemisk influensa* 2,094 fall mot 1,513 året förut, *kikhosta* 410, *påssjuka* 377, *vattenkoppor* 146 och *mässling* 62 fall.

2. Den allmänna sjukvården i staden.

Sjukvården inom stadens 13 sjukvårdsdistrikt har under året skötts av 12 distriktsläkare.

Distriktsläkarna ha anmält 15,339 sjukdomsfall mot 13,762 året förut. I övrigt hänvisas till tab. 14.

För läkarbesök nattetid vid hastigt påkommet sjukdomsfall har hälsovårdsnämnden utbetalat:

År	Antal besök	Kronor	År	Antal besök	Kronor
1932	254	5,244: 35	1938	162	2,923: —
1933	292	5,799: —	1939	164	2,944: 25
1934	259	5,267: —	1940	194	3,524: —
1935	226	4,000: 30	1941	173	3,425: 40
1936	193	3,439: 90	1942	165	3,395: 50
1937	199	3,575: 15	1943	168	3,242: 34

Läkemedel åt medellösa sjuka ha dragit följande kostnader:

År	Kronor	Kr. pr inv.	År	Kronor	Kr. pr inv.
1932	67,489: —	0,27	1938	97,897: 76	0,36
1933	87,339: —	0,35	1939	105,802: 20	0,38
1934	87,714: 96	0,35	1940	119,178: 92	0,42
1935	90,743: 54	0,36	1941	130,806: 91	0,46
1936	89,576: 03	0,35	1942	147,771: 29	0,52
1937	95,514: 77	0,36	1943	141,482: 99	0,49

Över antalet läkare (assistentläkare m. fl. ej inräknade) och tandläkare i aktivt arbete ävensom antalet apotek lämnas följande sammanställning:

År	Totala siffror		Antal invånare för varje		
	läkare	tandläk.	läkare	tandläk.	apotek
1925	116	56	1,991	4,125	16,500
1930	138	102	1,780	2,408	17,543
1935	153	142	1,670	1,799	15,968
1940	181	181	1,550	1,550	17,537
1941	193	188	1,458	1,497	17,587
1942	197	188	1,437	1,506	17,698
1943	208	185	1,372	1,543	17,842

Stadens 10 distriktssköterskor ha utfört sjukvård sålunda:

	1937	1939	1940	1941	1942	1943
Summa patienter	867	870	749	774	758	893
Av dem betalande	510	468	394	371	395	468
Dag-sjukbesök	23,783	27,540	24,336	23,615	24,012	22,248
Natt-sjukbesök	73	74	56	69	66	77
S. k. förlängda besök	90	105	38	46	64	22

3. Sjukhus och polikliniker.

I fråga om sjukhusens och poliklinikernas verksamhet hänvisas till sjukhusdirektionens årsberättelse över sjukvården i staden.

4. Barnaföderskors vård.

Verksamheten å *stadens allmänna barnbördshus*, utgörande en del av *kvinnokliniken*, framgår av nedanstående tabell:

	1937	1939	1940	1941	1942	1943
Intagna graviditets-fall	3,543	4,150	4,457	4,467	4,723	5,416

Verksamheten å stadens 3 *mödravårdscentraler* framgår av följande tabell:

	1939	1940	1941	1942	1943
Antalet mottagningar	200	202	201	269	348
„ nyinskrivna mödrar	468	642	1,155	2,203	2,261
„ mödrabesök	1,528	1,753	2,917	5,902	4,602

I staden *enskilt praktiserande barnmorskor* ha utfört följande antal förlossningar:

	1938	1940	1941	1942	1943
i enskilt förlossningshem	1,249	717	666	800	919
i barnmorskans hem	1	1	1	—	—
i kvinnans hem	270	230	176	152	153
därav genom distr.-barnmorska . .	153	197	165	140	143

Jämlikt föreskrift i § 7 av gällande reglemente för barnmorskor ha 41 i staden verksamma barnmorskor inkommit med utdrag ur sina dagböcker. Uteslutas förlossningar, utförda å förlossningshem, visar det sig, att

28 barnmorskor	ej haft någon förlossning
7 „	vardera haft 1—10 förlossningar
2 „	„ 31—40 „
1 barnmorska	„ 51—60 „

Ett sammandrag av barnmorskornas dagböcker visar följande:

År	Antal barnmorskor från vilka uppgifter inkommit	Barnafödelskor					Barnsängskvinnan var 3 veckor efter förlösningsdagen	Barnafödelskor förlösta och vårdade i	Födda barn															
		Antal	Giffta	Ogiffta	Änkor och fränskilda	Förstfödelskor			Om-födelskor	Frisk	Sängliggande sjuk	Död	Missfall	Levande födda				Dödfödda						
														Full-gångna	Ofull-gångna	Full-gångna	Ofull-gångna	Full-gångna	Ofull-gångna	Full-gångna	Ofull-gångna			
1930	68	1,478	1,294	172	12	545	933	1,460	14	4	50	862	301	1,199	579	620	540	573	19	31	13	8	7	8
1935	54	1,282	1,126	146	10	560	722	1,273	7	2	10	1,019	282	1,007	512	495	475	455	20	32	10	4	7	4
1940	44	948	834	104	10	352	596	941	5	2	1	717	186	774	387	386	355	350	23	24	4	6	5	6
1943	41	1,072	972	91	9	374	698	1,067	5	—	—	919	180	909	463	446	441	421	16	15	6	5	—	5

5. Apoteken.

Med undantag för apoteken Delfinen, Nordstjärnan och Vasen, som inspekterats av medicinalstyrelsen, ha övriga 14 apoteksinrättningar visiterats av förste stadsläkaren. Samtliga ha kunnat tilldelas goda vitsord.

6. Rättsmedicin m. m. (t. f. andre stadsläkaren C. Fällström)

I. Utlåtanden på begäran av Kungl. Maj:ts Befallningshavande i Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Göteborg har begärt rättsmedicinsk obduktion å liket efter en 74-årig man. Vid obduktionen iaktogs de vid kvävning på grund av drunkning eller dränkning vanliga likfynden. Intet framkom vid undersökningen, som motsade antagandet att vederbörande, höggradigt påverkad av rusdrycker, tagit sig av daga genom att dränka sig. Enligt utlåtande från statens rättskemiska laboratorium anträffades i blodet och urinen etylalkohol till en halt av 1,8 resp. 2,2 promille.

II. Utlåtanden på begäran av poliskammaren.

1) Angående dödsorsak i 54 fall. Efter verkställd besiktning ha följande dödsorsaker fastställts:

Mors naturalis

Influenta	1	Psychosis	1
Tuberculosis pulmonis . .	1	Myocarditis chronica	4
Hæmorrhagia cerebri . . .	4	Cardiosclerosis	6
Epilepsia	1	Pneumonia acuta lobaris	2
Emollitio cerebri	2		

Mors violenta, non naturalis

Casus mortiferi:	
Submersio	2
Suffocatio	1
Ruptura hepatis	1

Suicidium:

Submersio	1
Strangulatio	10
Laceratio	2
Vulnus sclopetarium	3
Intoxicatio acuta	12

2) Angående personer omhändertagna å stadens polisstationer.

- a) förslag om vård å kroppssjukhus: 38 fall;
- b) ” ” ” å sinnessjukhus, varvid vårdattest utfärdats: 15 fall, läkarintyg enl. sinnessjuklagens par. II mom. 2: 4 fall, intagning å egen ansökan: 2 fall.
- c) anmälan till hjälpverksamhetsläkaren (M. F. 179/1937): 18 fall;
- d) anmälan jäml. allmänna läkarinstruktionen par. 59 mom. 13 till fattigvårdsmyndigheten: 3 fall, till barnavårdsnämnden: 8 fall, till nykterhetsnämnden: 25 fall.
- e) förslag till behandling enl. fattigvårdslagen par. 73: 2 fall;
- f) intyg över skador hos personer, som varit utsatta för misshandel: 12 fall;
- g) förslag om återföring till sinnessjukhus, från vilket den undersökte varit försöksutskrivnen: 2 fall;
- h) utlåtande jäml. lösdrivarlagen par. 7: 1 fall;
- i) utlåtande jäml. motorfordonsförordn. par. 21: 32 fall;
- k) läkarintyg för intagning å allmän alkoholistanstalt jäml. alkoholistlagen par. 17: 30 fall;
- l) vid förberedande undersökning i brottmål, varvid närvaro av legitimerad läkare ansetts lämplig (M. F. 41/1936): 2 fall.

III. *Utlåtanden på begäran av hälsovårdsnämnden.*

- a) 75-årig kvinna, senil. demens, i trängande behov av vård å sinnessjukhus.
- b) 65-årig man, tidigare vårdad å sinnessjukhus, på grund av schizofreni, i behov av vård å sinnessjukhus.
- c) 79-årig kvinna, sinnessjuk, i trängande behov av vård.
- d) 52-årig kvinna, som på grund av præsenil demens och debilitet tidigare vårdats å sinnessjukhus, trängande vårdbehov.
- e) 38-årig kvinna, psykopat, ej i behov av vård å sinnessjukhus.
- f) Familj med tre minderåriga barn. Barnen utsättas ej för allvarlig fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa.

- g) 60-årig kvinna, ej i behov av vård å sinnessjukhus.
- h) Familj med en minderårig son, den senare ej i behov av att omhändertagas för skyddsuppfostran.
- i) 65-årig kvinna, ej i behov av vård å sinnessjukhus.
- k) Familj med minderåriga barn, bör stå under den sociala kontroll alkoholist- och barnavårdslagen medgiver.
- l) Kvinna, icke i behov av vård å sinnessjukhus.

IV. *Utlåtanden på begäran av nykterhetsnämnden.*

Nykterhetsnämnden i Göteborg har begärt undersökning och läkarbetyg för intagning å allmän alkoholistanstalt av 110 män och 8 kvinnor.

Den sociala indikationen för intagning har varit:

- a) farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv: 14 fall;
- b) utsätter person, som vederbörande är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård: 12 fall;
- c) ligger det allmänna, sin familj eller annan till last: 12 fall;
- d) ur stånd att taga vård om sig själv: 18 fall;
- e) grovt störande levnadssätt: 12 fall;
- f) upprepade fylleriförseelser under de senare 2 åren: 50 fall.

V. *Utlåtanden på begäran av familjebidragsnämnden.*

Yttranden jämlikt krigsfamiljebidragskungörelsen par. 19: 143 fall.

VI. *Sjukvårdande verksamhet vid Göteborgs ålderdomshem.*

Den 31/12 1943 vårdades å hemmet 46 män och 68 kvinnor.

Under året hade 9 män och 7 kvinnor intagits, 2 kvinnor utskrivits samt 2 män och 12 kvinnor avlidit.

IV. **Befolknings- och dödlighetsstatistik.**

1. **Folkmängd, nativitet, mortalitet.**

Den kyrkoskrivna befolkningen utgjorde den 1 januari 285,846 och den 31 december 290,494 personer.

Befolkningens tillväxt framgår av följande tabell:

År	Folkmängd vid årets slut	Därav mankön	Därav kvinnkön	Folkmängd i % av rikets städer
1850	26,084	12,570	13,514	7,4
1900	130,619	60,128	70,491	11,8
1910	167,809	77,806	90,003	12,3
1920	202,328	96,169	106,159	11,6
1930	243,414	114,544	128,870	12,2
1931	247,911	116,494	131,417	12,2
1932	251,110	117,974	133,136	12,2
1933	252,721	118,867	133,854	12,2
1934	255,386	120,167	135,219	12,1
1935	258,345	121,739	136,606	12,1
1936	262,676	123,908	138,768	12,0
1937	269,581	127,712	141,869	12,1
1938	275,753	130,819	144,934	12,1
1939	280,601	133,378	147,223	12,1
1940	281,287	133,722	147,565	11,8
1941	283,183	134,656	148,527	11,7
1942	285,846	135,867	149,979	11,5
1943	290,494	137,988	152,506	11,2

Enl. uppgift från statistiska centralbyrån utgjorde år 1943 antalet *levande födda* 5,651 (19,6 pr 1,000 inv.) mot 4,927 (17,3 pr 1,000 inv.) år 1942.

Enligt samma källa uppgingo *dödsfallen* bland här kyrkoskrivna till 2,621 (9,1 pr 1,000 inv.). Nativitetsoverskottet var sålunda 3,030 mot 2,447 året förut.

Födelse- och dödssiffrornas förskjutningar under senare år framgå av följande sammanställning:

År	Absoluta antalet levande födda	Födda på 1,000 invånare			Antal döda i Göteborg	Nativitetsöverskott
		i Göteborg	i landets städer	i landet i dess helhet		
1930	3,160	13,0	12,6	15,4	2,603	557
1934	2,992	11,8	11,5	13,7	2,498	494
1935	3,143	12,2	11,8	13,8	2,644	499
1936	3,351	12,9	12,7	14,2	2,588	763
1937	3,638	13,7	13,0	14,4	2,692	946
1938	4,041	14,8	13,9	14,9	2,601	1,440
1939	4,288	15,4	14,5	15,4	2,671	1,617
1940	4,302	15,3	14,8	15,0	2,789	1,513
1941	4,193	14,9	15,7	15,6	2,758	1,435
1942	4,927	17,3	18,2	17,7	2,480	2,447
1943	5,651	19,6	20,3	19,3	2,621	3,030

I övrigt hänvisas till tab. 6 och 7, vilka dock äro sammanställda efter resp. pastorsämbetens uppgifter och utvisa födda för varje månad och församling, samt tab. 8, som, likaledes efter prästerskapets uppgifter, anger befolkningens rörlighet inom församlingarna.

Den av *hälsovårdsnämnden förda dödsstatistiken* tar emellertid hänsyn till den ur sanitär synpunkt aktuella bostaden, ej till kyrkoskrivningsorten. I dödssiffran inräknas därför dels här kyrkoskrivna och avlidna personer, dels här kyrkoskrivna, som under tillfällig vistelse utom staden dött i kronisk sjukdom, dels slutligen främlingar, som dött i akut sjukdom under sin vistelse i staden, dock utan att ha hitkommit för vård.

Enligt denna beräkning framkommer dödssiffran 2,485 (8,7 pr 1,000 inv.). Det är denna siffra, som återfinnes i tab. 15. Räkna man åter endast här i staden mantalsskrivna och avlidna personer, får man dödssiffran 2,339. Om sistnämnda siffra ställes i relation till den 1942 i staden mantalsskrivna befolkningen, kommer man till dödstalet 8,2 pr 1,000 invånare. Se i övrigt tab. 9.

2. Dödsorsakerna.

Med utgångspunkt från i Göteborg kyrkoskrivna personer, som dött inom eller, i kronisk sjukdom, utom staden samt främlingar, döda härstädes i akut sjukdom, återfinnas i tab. 15 de dödsorsaker, som under året ifrågakommit. I tab. 16 är samma dödsmaterial samlat i huvudgrupper och fördelat på månader och kvartal.

Dödsfallen inom de stora huvudgrupperna visa följande absoluta och relativa tal:

Sjukdomsgrupper	Absoluta dödstal	I % av samtliga	Pr 10,000 inv. 1943	Pr 10,000 1933—42
Cirkulationsrubbingar	757	30,5	26,5	26,1
Svulster	493	19,8	17,2	14,9
Akuta o. kroniska infektioner. .	231	9,3	8,1	12,8
Nervsystemets sjukdomar	293	11,8	10,2	8,9
Gastrointestinala sjukdomar . .	91	3,7	3,2	4,6
Urinorganens sjukdomar	102	4,1	3,6	4,0
Våldsam död	89	3,6	3,1	3,6
Övriga dödsorsaker	429	17,2	15,0	17,8
	2,485	100,0		

I *lung- och larynxtuberkulos* avledo 168 personer (=5,9 pr 10,000) mot 155 året förut (= 5,4 pr 10,000). I *annan tuberkulos* avledo 18 personer (= 0,6 pr 10,000) mot 31 året förut (= 1,1 pr 10,000). Den *samlade dödligheten i tuberkulos* utgjorde alltså 6,5 pr 10,000, d. v. s. precis samma relativa siffra som för 1942.

Spädbarnsdödligheten, beräknad på brukligt sätt, utgjorde 2,7 %, d. v. s. en ökning av 0,6 % mot 1942. Siffran ligger dock 10 % under det relativa medeltalet för tioårsperioden 1933—42.

I *skarlakansfeber* inträffade 3 dödsfall. I vardera av sjukdomarna *epidemisk meningit, tyfoid, paratyfoid, rödsot, barnförlamning* och *kikhosta* inträffade ett dödsfall.

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMNDENS

ÅRSBERÄTTELSE

1943

	1943	1942	1941	1940	1939	1938	1937
1. Stadsdelen Källtorp och Örgryte församlingens stadsdelen Källtorp	1338	352	771	281	25	21	26
2. Stadsdelen Källtorp och Örgryte församlingens stadsdelen Källtorp	3152	260	2982	425	32	17	11
4. Johannebergs och Vasa församlingar, Hütte församlingens Kruksåsa	1509	117	1087	173	21	3	3
5. Haga och Ålmedals församlingar	982	20	543	373	7	1	3
6. Moringgata och Östra Fredrika församlingar	779	41	231	157	1	—	—
7. Karl Johans församling	1047	94	1157	444	13	2	4
8. Lysby församling	2110	375	1302	1104	66	81	72
Samtliga	12147	1861	6660	3637	181	105	119

Den av tillräckligt många dödsfall utgör en bestämd andel af befolkningen vid en viss tid eller vid en viss åttioårsperiod. Detta gäller i synnerhet de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod. I dödsfallens uträkning därför dels här kyrkoskrivna och svåda personer, dels här kyrkoskrivna, som under tillräckligt lång tid varit bosatta i staden dött i kronisk sjukdom, dels slutligen främmande, som dött i akut sjukdom under sin vistelse i staden, dock utan att ha tillräckligt lång vistelse i staden.

Följande beräkning är gjord på grundval af de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod. Det är denna siffra som utgöras af de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod. Den är gjord på grundval af de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod. Den är gjord på grundval af de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod.

2. Dödsorsaker

Med utgångspunkt från i Göteborg kyrkoskrivna personer, som dött inom eller i kronisk sjukdom, utom staden samt främmande, som dött i akut sjukdom, utgöras af de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod. Den är gjord på grundval af de dödsfall som utgöras af sjukdomar som är vanliga i en viss åttioårsperiod.

Dödsfallen inom de stora huvudgrupperna visa följande absoluta och relativa tal:

Sjukdomsgrupp	Absoluta dödsfall	Pr 1000 inv.	Pr 1000 inv. 1912	Pr 1000 inv. 1923-25
Cirkulationsrubbingar	757	31.5	25.5	26.1
Svulster	493	19.8	17.2	14.9
Akuta o. kroniska infektioner	231	9.3	8.1	12.8
Nervsystemets sjukdomar	210	11.8	10.2	8.3
Gastrointestinala sjukdomar	91	3.7	3.2	4.6
Urinorganens sjukdomar	102	4.1	3.5	4.0
Valdsam död	89	3.8	3.1	3.6
Övriga dödsorsaker	429	17.2	18.0	17.8
	2,485	100.0		

I lung- och laryngtuberkulos avled 168 personer (= 5.9 pr 10,000) mot 155 året föregående (= 5.4 pr 10,000). I annan tuberkulos avled 18 personer (= 0.8 pr 10,000) mot 31 året föregående (= 1.1 pr 10,000). Den sammanlagda dödligheten i tuberkulos utgjorde alltså 6.5 pr 10,000, d. v. s. precis samma relativa siffra som för 1912.

Spädbarnsdödligheten, beräknad på brutligt sätt, utgjorde 2.7 %, d. v. s. en ökning av 0.6 % mot 1912. Siffran ligger dock 10 % under det relativa medeltalet för tioårsperioden 1913-22.

I kroniska infektioner inträffade 3 dödsfall. I vardera av sjukdomarna epidemisk meningit, tyfoid, paratyfoid, rödsot, barnförädlings och tillhöll inträffade ett dödsfall.

Tab. 1. Renhållningsanordningar m. m. i Göteborg pr 31 dec. 1943.

Distrikt	Antal fastigheter och egendommar				Antal stall	Antal ladugårdar	Antal svinhus
	där stadens renhållnings- verk hämtat (helt eller delvis)	där enskilda hämtat (helt eller delvis)	med vattenklosetter (helt eller delvis)	med latrinuppsamling i spånner (helt eller delvis)			
1. Kristine och Domkyrko församlingar	1014	334	934	252	12	—	—
2. Gamlestadens församling utom stadsdelen Källtorp	1039	322	1081	283	25	20	24
3. Stadsdelen Källtorp och Örgryte församling utom stadsdelen Krokslätt ...	3158	260	2882	425	32	18	11
4. Johannebergs och Vasa församlingar jämte stadsdelen Krokslätt ...	1505	117	1087	476	21	3	1
5. Haga och Annedals församlingar	986	20	653	318	7	1	3
6. Masthuggets och Oscar Fredriks församlingar	779	41	504	313	3	—	—
7. Karl Johans församling	1545	94	1157	454	13	3	4
8. Lundby församling	2116	675	1362	1464	68	61	79
Summa	12142	1863	9660	3985	181	106	122

Tab. 2. Av matvarukontrollen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1943.

V a r u s l a g	Vikt i kg.	Antal kassationer					Kassationer på grund av		
		vid import	å torg eller i fisk- hall	i upp- lagsma- gasin	i char- kuteri- verkstad	i han- delslo- kal	S:a	för- skäm- ning	mögel, förore- ning o. d.
Färskt kött och organ av storboskap	170,3	—	—	1	3	8	12	—	—
D:o av kalv	21,3	—	—	—	—	2	2	—	—
D:o av får	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D:o av svin	142	—	—	1	—	6	7	—	—
D:o av häst	15	—	—	—	—	1	1	—	1
D:o av fågel	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Salt eller rökt kött	419,1	—	—	2	—	6	9	—	—
Korv eller andra av kött beredda varor	349,1	—	—	3	2	10	15	—	—
Färsk fisk	12.593	—	19	—	—	1	20	1	1
Skaldjur	523,9	—	22	—	—	4	26	—	—
Salt eller rökt fisk	887,6	—	—	4	—	4	8	—	—
Mjolk	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andra födoämnen	4.127,6	2	—	13	—	25	40	12	3
Summa	19.248,9	2	41	24	6	67	140	15	11

Tab. 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1943.

Varans ursprungsland	Undersökta varor och varornas vikt										Godkända och stämplade kg.	Re- expor- terade kg.	Be- slag- tagna kg.
	färskt kött av får, nötkreatur och storvilt kg.	salt och rökt kött o. organ av nötkreatur, får, svin, häst kg.	saltade tarmar kg.	korv kg.	kött och organ av fågel kg.	köttkon- server, köttextrakt, köttpastejer och kött- soppor kg.	smält djurfett kg.	s:a kg.					
Argentina	1,198	4,407,130,5	130,468	—	198	42,166	4,149,911	8,731,071,5	8,729,865	1,198	8,5		
Brasilien	—	30	—	—	—	128	—	158	158	—	—		
Danmark	—	—	24,444	—	—	4,857	—	29,301	26,761	2,540	—		
Finland	—	—	13,420	—	—	—	—	13,420	13,420	—	—		
Holland	—	—	31,344	—	—	—	—	31,344	31,344	—	—		
Turkiet	—	—	1,344	—	—	—	—	1,344	1,344	—	—		
Tyskland	—	—	300	—	—	—	—	300	300	—	—		
Ungern	—	—	—	—	15,874	2,306,8	—	18,180,8	18,180,8	—	—		
Uruguay	—	—	—	—	—	9,143	—	9,143	9,143	—	—		
U. S. A.	1,704	76	5,049	—	—	354	—	7,183	7,183	—	—		
Summa	2,902	4,407,236,5	206,369	—	16,072	58,954,8	4,149,911	8,841,445,8	8,837,698,8	3,738	8,5		

Tab. 4. Försäljnings-, tillverknings- och

Distrikt	Bagerier		Sockerbagerier			Bröd-butiker			Char-kuteri-verk-städer			Kött-butiker		Mjölklokaler							Fisk-butiker						
														butiker		övriga											
	antal	därav i samband med	specerifärfär	ostfärfär	huvudsakligen brödfärfär	mejerier	lagerlokaler	tappnings-lokaler	ovan jord	i källare																	
	ovan jord	i källare									s:a	ovan jord	i källare	s:a	ovan jord	i källare	s:a										
1. Domkyrko- och Kristine församlingar	22	3	25	10	1	11	49	4	53	5	1	6	92	2	94	40	4	44	—	—	2	2	2	1	31	5	
2. Gamlestads församling utom stadsdelen Källtorp	14	—	14	—	—	—	17	—	17	10	1	11	32	1	33	64	—	64	—	—	—	—	—	1	18	1	
3. Stadsdelen Källtorp samt Örgryte församling utom stadsdelen Krokslätt	25	—	25	2	—	2	25	—	25	13	—	13	51	—	51	87	1	88	1	—	—	—	—	—	23	4	
4. Vasa- och Johannebergs församlingar samt stadsdelen Krokslätt	20	6	26	6	1	7	34	5	39	10	—	10	48	1	49	92	6	98	4	—	—	—	—	—	21	8	
5. Haga- och Annedals församlingar	16	1	17	1	—	1	25	2	27	15	2	17	34	2	36	49	1	50	2	—	2	—	1	—	12	4	
6. Oskar Fredriks- och Masthuggets församlingar	31	—	31	6	1	7	30	1	31	14	2	16	42	2	44	77	2	79	—	—	2	—	—	—	18	5	
7. Karl Johans församling	25	1	26	5	—	5	27	—	27	15	—	15	54	—	54	118	—	118	1	—	2	—	—	—	36	5	
8. Lundby församling	12	—	12	—	—	—	16	—	16	9	—	9	34	2	36	61	3	64	10	—	—	—	—	—	16	2	
Summa	165	11	176	30	3	33	223	12	235	91	6	97	387	10	397	588	17	605	18	—	8	2	3	2	175	34	
Därav i saluhallarna	—	—	—	—	—	—	10	—	10	—	—	—	80	—	80	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	24	—

¹⁾ Därav 21 kaffebröds- och konfektyrbutiker. ²⁾ Därav 12 tillverkningslokaler för glace.

Näringslokaler den 31 december 1943.

Speceri- butiker	Smör- och ost- butiker		Konfek- tyr- butiker		Kios- ker	Näringsställen						Chok- lad- och konfekt- fabriker	Margarin- och konserv- fabriker	Vatten- fabriker och brygge- rier	Fisk- röke- rier	Övriga livs- medels- fabriker	Lagerlokal er	Samtliga lokaler																			
						kaféer		spis- nings- lokaler		restau- ranger								ovan jord	i kallare	s:a	ovan jord	i kallare	s:a	ovan jord	i kallare	s:a											
						ovan jord	i kallare	ovan jord	i kallare	ovan jord	i kallare																ovan jord	i kallare	ovan jord	i kallare	ovan jord	i kallare	ovan jord	i kallare	ovan jord		
59	8	67	20	2	22	45	8	53	25	105	12	117	87	2	89	14	10	24	8	—	8	1	—	1	5	1	6	—	—	—	14	637	63	700			
66	—	66	3	—	3	19	1	20	6	22	—	22	9	2	11	1	—	1	1	—	1	2	—	2	1	—	1	—	—	1	287	6	293				
78	5	83	4	—	4	34	1	35	13	23	2	25	5	1	6	—	—	—	5	1	6	1	—	1	4	—	4	—	—	4	1	5	5	402	16	418	
91	10	101	4	1	5	41	3	44	29	28	5	33	19	—	19	7	1	8	6	1	7	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	457	48	505		
63	4	67	7	1	8	26	3	29	9	31	3	34	21	1	22	1	—	1	4	—	4	—	—	1	—	1	—	—	1	—	1	3	320	24	344		
80	9	89	3	1	4	32	5	37	4	32	1	33	23	—	23	2	—	2	4	1	5	—	1	1	2	1	3	—	—	2	—	2	9	411	32	443	
108	—	108	5	—	5	50	—	50	7	20	—	20	8	—	8	1	—	1	9	—	9	6	—	6	5	—	5	1	—	1	2	—	2	1	503	6	509
77	6	83	1	—	1	17	2	19	25	23	—	23	10	—	10	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	2	—	2	2	307	15	322	
622	42	664	47	5	52	264	23	287	118	284	23	307	182	6	188	26	11	37	38	3	41	10	1	11	19	2	21	2	—	2	11	12	35	3,324	210	3,534	
1	—	1	16	—	16	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	—	138		

Tab. 5. Sammandrag av resultaten från under 1943

Provtagningsställen	Antal butiker under året	Antal undersökta mjölkprov	Mjölkens medelfetthalt	ANTAL PROV OSKUMMA														
				fetthalt under 3 %										surhet				
				s:a	av 100 undersökta	högst 2 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,6 %	2,7 %	2,8—2,9 %	högst 7,5	minst 7,6		
																s:a	på 100	
1. Butiker.																		
A.-B. Lantbruk. Mjölcentral..	283	289	2,98	62	21,45	—	—	—	—	—	—	—	—	2	60	289	—	—
Pååls Försäljnings A.-B.	74	74	2,96	17	22,97	1	—	—	—	—	—	—	—	1	15	74	—	—
Konsumtionsfören. Göteborg...	66	65	2,99	10	15,38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	65	—	—
Olof Askunds Ångbag. A.-B...	26	25	3,00	4	16,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	25	—	—
Gerda Swanley	5	2	3,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Övriga butiksinnehavare	151	146	2,99	21	14,38	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	146	—	—
Summa	605	601	2,99	114	18,97	1	—	—	—	—	—	—	4	109	601	—	—	—
2. Mejerier, produktionsställen o. fordon.																		
<i>Leverantörer till:</i>																		
A.-B. Lantbruk. Mjölcentral..	—	5,167	3,54	162	3,14	3	2	1	2	1	6	12	18	117	4,981	186	3,60	—
Göteborgs Mejeriaktiebolag..	—	16	2,92	5	31,25	—	—	—	—	—	—	3	—	2	16	—	—	—
Summa	—	5,183	3,23	167	3,22	3	2	1	2	1	6	15	18	119	4,997	186	3,59	—
3. Sjukhusen.																		
Mjölkleveranser	—	363	2,91	188	51,70	4	4	3	—	1	—	—	7	169	363	—	—	—
Samtliga ovanstående prov	—	6,147	3,04	469	7,63	8	6	4	2	2	6	15	29	397	5,691	186	3,03	—
Kontrollmjölk	—	549	3,71	6	1,09	—	—	—	—	—	—	—	2	4	549	—	—	—

1943 utförda undersökningar av mjölk och grädde.

OCH STANDARDISERAD MJÖLK												Antal prov grädde							
grad	reduktas avfärgningstid					katalas, syreavgång på 2 timmar				smutshalt		Långtidspastoriserad	kaffegrädde		vispgrädde				
	positiv alkohol	minst 3 tim.	inom 3 tim.			högst 3 kbcm.	minst 3,5 kbcm.			ej bottensats	bottensats		s:a	på 100	s:a	medelfetthalt %	medelfetthalt %		
			s:a	på 100	inom 1 tim.		s:a	på 100	minst 4,5 kbcm.										
—	—	286	3	1,04	2	0,69	—	—	—	—	—	289	—	—	289	—	—	—	—
—	—	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	—	—	74	—	—	—	—
—	—	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—	65	—	—	—	—
—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	25	—	—	—	—
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—
—	—	145	1	0,68	—	—	—	—	—	—	—	146	—	—	146	—	—	—	—
—	—	597	4	0,67	2	0,33	—	—	—	—	—	601	—	—	601	—	—	—	—
122	2,36	3,697	1,470	28,45	504	9,75	—	—	—	—	—	5,167	—	—	—	—	—	—	—
—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	16	2	—	14,15	—
122	2,35	3,713	1,470	28,36	504	9,72	—	—	—	—	—	5,183	—	—	16	2	—	14,15	—
—	—	357	6	1,75	—	—	—	—	—	—	—	363	—	—	363	38	—	14,93	—
122	1,98	4,667	1,480	24,08	506	8,23	—	—	—	—	—	6,147	—	—	980	40	—	14,54	—
—	—	497	52	9,47	8	1,46	—	—	—	—	—	549	—	—	—	—	—	—	—

Tab. 6. Födelser i Göteborg år 1943, med fördelning på månader.

Månader	Levande födda				S:a	Dödfödda				S:a födda	därav utom äktenskap	
	inom		utom			inom		utom				
	äktenskap					äktenskap						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari	222	203	19	11	455	8	2	—	—	10	465	30
Februari	213	209	13	10	445	8	7	—	—	15	460	23
Mars	235	225	16	14	490	7	4	—	—	11	501	30
April	241	236	25	17	519	2	4	—	2	8	527	44
Maj	252	249	20	26	547	5	8	1	1	15	562	48
Juni	249	204	13	19	485	3	6	2	—	11	496	34
Juli	246	204	12	21	483	3	4	—	—	7	490	33
Augusti	210	215	10	18	453	3	4	2	—	9	462	30
September	211	200	25	15	451	2	3	—	1	6	457	41
Oktober	212	199	16	16	443	5	2	—	—	7	450	32
November	186	189	20	17	412	3	5	—	—	8	420	37
December	217	206	17	24	464	5	3	1	—	9	473	42
Summa	2,694	2,539	206	208	5,647	54	52	6	4	116	5,763	424

Tab. 7. Födelser i Göteborg år 1943, med fördelning på församlingar.

Församlingar	Levande födda				S:a	Dödfödda				S:a födda	därav utom äktenskap	
	inom		utom			inom		utom				
	äktenskap					äktenskap						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrko	64	48	15	11	138	2	1	2	—	5	143	28
Vasa	76	96	8	17	197	2	—	—	—	2	199	25
Johanneberg	325	248	19	10	602	9	8	—	—	17	619	29
Christine	80	81	14	6	181	2	—	—	—	2	183	20
Haga	47	61	14	3	125	2	2	—	—	4	129	17
Annedal	110	114	16	19	259	3	4	1	—	8	267	36
Masthugget	105	106	8	11	230	1	—	—	—	1	231	19
Oskar Fredrik	188	218	15	13	434	6	3	2	1	12	446	31
Karl Johan	485	442	30	32	989	8	10	—	—	18	1,007	62
Gamlestaden	381	368	21	23	793	7	7	1	1	16	809	46
Lundby	318	305	16	25	664	5	7	—	2	14	678	43
Örgryte	511	449	30	38	1,028	7	10	—	—	17	1,045	68
Tyska	4	3	—	—	7	—	—	—	—	—	7	—
Summa	2,694	2,539	206	208	5,647	54	52	6	4	116	5,763	424

Tab. 8. Befolkningens rörlighet inom Göteborgs stads församlingar år 1943.

Församlingar	Folkmängd 31/12 1942	Ingångna äktenskap	Lev. födda		Döda	Överskott av		Folkmängd 31/12 1943
			alla	därav utom äkten- skap		levande födda + döda -	inflyttade + utflyttade -	
Domkyrko	9,793	165	138	26	117	+ 21	+ 70	9,884
Vasa	15,070	213	197	25	171	+ 26	+ 127	15,223
Johanneberg	25,862	287	602	29	232	+ 370	- 198	26,034
Christine	9,936	130	181	20	104	+ 77	- 130	9,883
Haga	9,237	127	125	17	125	+ 0	+ 82	9,319
Annedal	15,360	237	259	35	177	+ 82	- 211	15,231
Masthugget	11,126	138	230	19	97	+ 133	+ 156	11,415
Oskar Fredrik	23,656	330	434	28	238	+ 196	- 383	23,469
Karl Johan	49,897	453	989	62	442	+ 547	- 228	50,216
Gamlestaden	40,582	389	793	44	330	+ 463	+ 815	41,860
Lundby	30,017	246	664	41	226	+ 438	+ 426	30,881
Örgryte	44,594	436	1,028	68	367	+ 661	+ 1,116	46,371
Tyska	709	—	7	—	4	+ 3	- 12	700
Summa	285,839	3,151	5,647	414	2,630	+ 3,017	+ 1,630	290,486

Tab. 9. Dödligheten i Göteborg år 1943 inom den mantalsskrivna befolkningen, uppdelad i församlingar.

Församlingar m. m.	Antal invånare (vid mtskr. för 1943)	Antal döda	Döda pro mille
Gamlestaden	40,037	266	6,6
Lundby	29,844	206	6,9
Johanneberg	25,778	184	7,1
Örgryte	43,871	316	7,2
Masthugget	11,090	83	7,5
Karl Johan	49,667	384	7,7
Annedal	15,381	129	8,4
Oskar Fredrik	23,362	200	8,6
Christine och Tyska*)	10,296	94	9,1
Vasa	15,410	150	9,7
Domkyrko	9,640	100	10,4
Haga	9,131	98	10,7
Arbets-, försörjningsinrättningar o. d.	1,023	129	127,0
Summa	284,530	2,339	8,2

*) Invånarna i Tyska församlingen äro fördelade på de församlingar, inom vilka de mantalsskrivits.

Tab. 10. Dödsfall och dödstal i Göteborg månadsvis åren 1939—1943.

	1939	1940	1941	1942	1943	1939	1940	1941	1942	1943			
Dödsfall (här kyrkoskrivna, som dött inom eller, i kronisk sjukdom, utom staden samt främlingar, döda i staden i akut sjukdom)	2,590	2,584	2,637	2,331	2,485	8,9	8,7	8,8	7,8	8,2			
Dödstal (uträknade för inom staden döda pr 1,000 kyrkoskrivna personer)	8,9	8,7	13,2	7,7	7,6	8,9	8,7	13,2	7,7	7,6			
Medeldödstal 1939—1943						8,5							
	December	November	Oktober	September	Augusti	Juli	Juni	Maj	April	Mars	Februari	Januari	Absoluta o. relativa tal
	221	221	187	164	219	161	216	278	242	278	205	198	2,590
	222	180	213	174	156	207	190	263	223	229	246	281	2,584
	200	171	214	169	190	238	197	222	235	235	243	323	2,637
	225	177	155	179	183	202	180	184	240	174	238	194	2,331
	322	203	178	226	168	167	214	191	191	241	192	192	2,485
	9,6	9,8	7,8	6,5	8,7	6,5	8,7	11,7	10,0	11,7	8,6	8,2	8,9
	9,1	7,4	8,6	6,8	6,2	8,2	7,4	10,4	9,0	9,4	10,2	11,7	8,7
	8,1	7,1	8,6	6,7	7,5	9,3	7,8	8,6	9,7	9,6	9,6	13,2	8,8
	9,3	7,1	5,9	6,8	7,0	8,2	7,4	7,6	9,7	6,9	9,7	7,7	7,8
	12,9	8,1	7,0	9,0	6,8	6,3	8,6	7,2	7,5	9,7	7,6	7,6	8,2
	9,8	7,9	7,6	7,2	7,2	7,7	8,0	9,1	9,2	9,5	9,1	9,7	8,5

Tab. 11. Obligatoriskt anmälda smittsamma sjukdomar i Göteborg månadsvis år 1943.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	S:a
Skarlakansfeber	195	172	166	205	153	114	67	45	113	116	173	181	1,700
Difteri	2	3	10	2	6	2	2	1	4	5	1	3	41
Tyfoid	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	3	1	6
Paratyfoid	2	—	—	—	—	1	1	3	2	5	1	—	15
Rödsot	1	—	8	8	2	5	9	188	47	20	15	5	308
Akut barnförslämning, med förlämning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	10	2	25
Akut barnförslämning, utan förlämning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Epidemisk hjärnfeber	—	—	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	4
Sömnsjuka	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2
Infektös ikterus	35	26	26	21	16	19	12	38	40	43	35	33	344
Summa	235	201	211	237	178	143	91	276	208	204	238	225	2,447

Tab. 12. Vissa smittsamma sjukdomar i Göteborg åren 1934—1943.

(Observera: fall av mässling, kikhosta, influensa och påssjuka ha anmälts endast av distriktsläkarna).

	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941		1942		1943	
	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda
Skarlakansfeber	423	1	201	—	328	—	338	4	1,435	5	3,025	3	975	6	1,027	—	1,131	5	1,700	3
Difteri	160	14	114	4	84	3	7	—	7	—	10	1	—	—	30	—	34	1	41	—
Tyfoid	—	—	—	—	5	—	10	2	1	—	2	—	—	—	1	—	3	—	6	1
Paratyfoid	4	—	6	—	6	—	47	1	4	—	74	4	31	2	56	—	6	—	15	1
Rödsot	59	—	2	—	6	—	9	—	1	—	3	—	3	—	26	—	21	—	308	1
Akut barnförslänning	223	31	1	—	44	6	4	—	3	1	1	—	32	4	1	—	3	—	27	1
Epidemisk hjärnfeber	5	3	4	4	2	—	3	4	5	5	1	1	4	—	4	—	3	1	4	1
Sömnsjuka	2	1	4	3	1	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	1	2	—
Undulantfeber	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malaria	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Weils sjukdom	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Infektios ikterus	94	—	129	—	159	—	122	—	161	2	69	—	62	1	88	—	224	—	344	—
Mässling	4	—	1,327	13	117	1	8	—	3	—	3	—	726	—	440	5	4	—	62	—
Kikhosta	43	1	79	4	455	3	261	1	87	—	178	—	498	1	562	2	400	—	410	1
Epidemisk influensa	1,693	20	3,378	36	3,722	59	3,729	73	2,208	12	3,731	38	2,634	27	4,225	58	1,513	5	2,094	5
Påssjuka	28	—	550	—	23	—	31	—	8	—	46	—	319	—	45	—	87	—	377	—

Tab. 13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1934—1943 i smittsamma sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdomsgrupper.

	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Skarlakansfeber	1	—	—	4	5	3	6	—	5	3
Difteri	14	4	3	—	—	1	—	—	1	—
Tyfoid	1	1	—	2	—	—	—	—	—	1
Paratyfoid.....	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1
Rödsot	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Akut barnförflaming.....	31	—	6	—	1	—	4	—	—	1
Epidemisk hjärnfeber.....	3	4	—	4	5	1	—	—	1	—
Sömnsjuka	1	3	—	—	1	—	1	1	1	—
Mässling	—	13	1	—	—	—	—	5	—	—
Kikhosta	1	4	3	1	—	—	1	2	—	1
Epidemisk influensa	20	36	59	73	12	38	27	58	5	5
Vårfeber	39	20	31	27	36	31	21	20	8	13
Barnsängsfeber	2	4	1	1	3	1	7	2	2	1
Lungtuberkulos	247	231	209	174	200	180	182	192	155	168
Annan tuberkulos	38	24	37	39	40	35	27	39	31	18
Cirkulationsorganens sjukdomar	641	698	659	700	675	697	797	872	722	757
Svulster.....	358	401	417	408	386	438	418	434	452	493
Ålderdomssjukdomar	165	202	164	175	143	142	151	113	73	105
Andningsorganens sjukdomar (utom tuberkulos)	135	169	172	210	207	184	125	133	124	124
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	192	227	205	250	229	299	262	271	269	293
Matsmättningsorganens sjukdomar	145	129	123	143	144	116	123	113	100	91
Urinorganens sjukdomar	107	110	108	114	131	104	106	89	98	102

Tab. 14. Uppgift från 12 distriktsläkare ang. vissa av dem

	Januari	Februari	Mars
Varicellæ	9	15	8
Morbilli	—	—	—
Pertussis	86	44	44
Parotitis epidemica	47	54	76
Influenza epidemica	167	123	278
Pyoseptichæmia	—	—	—
Septichæmia puerperalis	—	—	—
Tuberculosis pulmonum	—	2	3
Tuberculosis alior. organorum	—	—	—
Angina tonsillaris	131	146	142
Tracheo-bronchitis acuta	476	408	458
Pneumonia crouposa	13	12	4
Bronchopneumonia acuta	47	38	50
Pleuritis. Empyema pleuræ	—	1	1
Entero-colitis acuta infectiosa	63	56	44
Polyarthrits rheumatica acuta	17	3	6
Erythema nodosum	2	1	5
Erysipelas	3	1	5
Scabies	9	12	18
Delirium tremens	—	—	—
Intoxicatio acuta	2	—	—
Alii morbi	503	327	419
Summa	1,575	1,243	1,561

månadsvis iakttagna sjukdomsfall i Göteborg år 1943.

April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	S:a
15	12	12	10	3	3	7	8	44	146
—	1	—	1	1	1	—	7	51	62
38	38	26	13	21	8	15	28	49	410
61	32	23	16	11	3	9	15	30	377
271	161	90	26	47	101	143	272	415	2,094
—	—	—	1	—	—	6	2	1	10
—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
2	3	3	1	3	4	1	1	5	28
—	1	—	1	1	—	3	—	—	6
101	109	114	102	128	118	154	165	217	1,627
328	285	236	186	230	281	327	552	553	4,320
12	5	2	3	4	4	3	16	31	109
32	30	25	20	30	23	44	49	84	472
1	3	5	2	—	—	1	1	7	22
35	48	61	134	329	139	81	70	75	1,135
6	9	9	4	21	4	4	11	8	102
2	3	1	—	—	1	1	2	2	20
2	5	5	2	3	3	4	7	4	44
9	13	8	11	15	10	12	27	22	166
—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	1	—	—	—	—	—	2	4	9
253	371	332	207	255	345	407	400	359	4,178
1,168	1,131	952	741	1,102	1,048	1,222	1,635	1,961	15,339

III. Världsjukdomar.

1000	Falsk tyfus
1001	Falsk paratyfus
1002	Scarlatina
1003	Peritonsillit
1004	Influenza cum epiglottitide palmaria
1005	Influenza sine epiglottitide palmaria
1006	Gastro-enteritis acuta infectiosa
1007	Asymmetrisk epidemisk
1008	Septikæmi
1009	Botulism
1010	Infektioner i öron, näsa och hals
1011	Infektioner i ögon
1012	Infektioner i hud
1013	Infektioner i skelett
1014	Infektioner i blod
1015	Infektioner i urin
1016	Infektioner i könsorgan
1017	Infektioner i hjärna och ryggrad
1018	Infektioner i lever och gallblåsa
1019	Infektioner i magsäck
1020	Infektioner i tarm
1021	Infektioner i lungor
1022	Infektioner i hjärta
1023	Infektioner i blodkärl
1024	Infektioner i blod
1025	Infektioner i blod
1026	Infektioner i blod
1027	Infektioner i blod
1028	Infektioner i blod
1029	Infektioner i blod
1030	Infektioner i blod
1031	Infektioner i blod
1032	Infektioner i blod
1033	Infektioner i blod
1034	Infektioner i blod
1035	Infektioner i blod
1036	Infektioner i blod
1037	Infektioner i blod
1038	Infektioner i blod
1039	Infektioner i blod
1040	Infektioner i blod
1041	Infektioner i blod
1042	Infektioner i blod
1043	Infektioner i blod
1044	Infektioner i blod
1045	Infektioner i blod
1046	Infektioner i blod
1047	Infektioner i blod
1048	Infektioner i blod
1049	Infektioner i blod
1050	Infektioner i blod
1051	Infektioner i blod
1052	Infektioner i blod
1053	Infektioner i blod
1054	Infektioner i blod
1055	Infektioner i blod
1056	Infektioner i blod
1057	Infektioner i blod
1058	Infektioner i blod
1059	Infektioner i blod
1060	Infektioner i blod

Tab. 15. Dödsfall i Göteborg år 1943 med fördelning efter döds-

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
A. Nati Vivi.										
I. Vitia primæ conformationis. Morbi neonatorum.										
0001. Vitia primæ conformationis	14	15	—	—	—	—	—	—	—	—
0100. Debilitas congenita	31	16	—	—	—	—	—	—	—	—
0200. Partus præmaturus	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
0300. Aliæ causæ mortis neonatorum	23	15	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa	68	47	—	—	1	—	—	—	—	—
II. Morbi senectutis.										
0500. Marasmus senilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0600. Gangræna senilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Morbi infectionis.										
1000. Febris typhoidea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1010. Febris paratyphoidea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1090. Scarlatina	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—
1100. Pertussis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1120. Influenza cum ægrotatione pulmonis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1121. Influenza sine ægrotatione pulmonis	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1150. Gastro-enteritis acuta infectiosa	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1160. Dysenteria epidemica	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1220. Septichæmia, Pyoseptichæmia	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
1230. Poliomyelitis anterior acuta	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
1250. Meningitis cerebrospinalis epidemica	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
1400. Tuberculosis pulmonis, laryngis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1410. > meningum, cerebri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1420. > intestini, peritonei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1430. > urogenitalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1440. > ossium, articularum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1450. > miliaris	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
1470. > aliorum organorum	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
1500. Lymphogranulomatosis maligna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1521. Syphilis acquisita	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1600. Aliæ infectiones	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	4	3	1	—	1	3	1	2	2	1

orsak, ålder och kön (samma omfattning som i tabell 10).

levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år	Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.					
															14	15	29	
															31	16	47	
															—	1	1	
															23	16	39	
															68	48	116	
										2	2	11	15	9	50	22	67	89
										2	—	3	3	4	9	7	16	
										4	2	14	18	13	31	74	105	
																1	1	
							1									1	1	
																3	3	
																1	1	
												1	2		2	1	3	
																1	2	
							2	1	1							3	7	
		1														1	1	
																1	1	
							1	1		2		1	1		9	4	13	
															1	—	1	
															1	—	1	
															99	69	168	
															—	2	2	
															1	—	1	
												1	—		—	2	2	
											1	—	—		2	—	2	
		1	1	2			1	—	—			1	1		6	3	9	
															—	2	2	
															4	1	5	
															3	2	5	
															—	1	1	
8	6	34	14	22	17	18	26	20	10	12	7	8	7	2	2	133	98	231

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
IV. Morbi systematis hæmopoëtici et sanguinis et diatheses hæmorrhagicæ.										
2000. Anæmia perniciosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2010. Leuchæmia	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
2040. Purpura. Morbus maculosus Werlhofii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2050. Alii morbi sanguinis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
V. Morbi nutritionis et secretionis internæ.										
2360. Diabetes mellitus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2390. Morbus Basedowii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2410. Morbus Addisonii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Morbi systematis nervosi. Morbi mentis. Morbi organorum sensoriorum.										
2600. Hæmorrhagia cerebri. Hæmorrhagia meningum	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2610. Abscessus cerebri. Meningitis purulenta	—	2	1	—	—	2	—	—	—	—
2630. Epilepsia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2660. Alii morbi systematis nervosi	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1
2700. Dementia paralytica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2750. Alii morbi mentis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2800. Otitis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Summa	2	2	2	—	—	3	—	1	—	1
VII. Morbi organorum circulationis.										
3000. Pericarditis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3010. Thrombo-endocarditis acuta	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
3020. Endocarditis chronica	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
3030. Myocarditis chronica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3040. Arteriosclerosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3041. Aneurysma aortæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3042. Alia aneurysmata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3050. Thrombosis. Embolia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3060. Morbi venarum	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3070. Alii morbi organorum circulationis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	2	—	—	—	—	—	1	—	2

levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år		Man- køn	Kvinn- køn	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	1	2	3	5
—	—	3	1	—	1	—	2	1	2	2	2	1	2	1	—	9	10	19
—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	1	—	2	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	7
—	—	3	2	—	1	1	2	1	3	5	4	1	6	1	1	13	19	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	1	3	—	1	1	9	10
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3
—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
—	1	—	2	—	1	—	1	—	3	1	2	1	3	—	1	2	14	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	1	—	—	5	4	20	18	15	18	15	32	9	20	66	93	159
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	5	7
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	2	3
—	—	—	1	1	2	2	1	4	6	17	10	18	24	10	18	54	64	118
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	1	3
1	—	—	2	2	2	9	5	26	27	33	29	33	56	19	38	127	166	293
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	2
—	—	1	1	1	—	—	—	3	1	—	—	1	—	—	—	5	4	9
—	1	3	2	2	9	8	6	5	12	5	8	3	5	1	—	28	44	72
—	—	—	1	2	2	2	4	17	10	34	25	21	43	9	30	85	115	200
—	—	—	—	—	—	4	1	7	8	38	27	63	79	63	111	175	226	401
—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	—	—	1	—	—	1	4	2	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	5	5
—	—	—	—	—	—	2	2	3	1	9	7	5	5	4	3	23	18	41
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	2	1	3
—	—	—	1	1	—	2	—	—	3	3	2	1	—	1	—	11	7	18
—	1	4	5	6	11	19	14	37	37	91	73	96	135	77	146	333	424	757

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
XII. Morbi gravidarum et puerperarum.										
5560. Alia dystochiæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5600. Eclampsia gravidarum et parturientium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5620. Septichæmia puerperalis post abortum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5700. Alii morbi e graviditate et partu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIII. Morbi ossium et articularum.										
6020. Alii morbi ossium et articularum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIV. Morbi systematis cutanei et subcutanei.										
6500. Dermatitis acuta. Eczema	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6520. Alii morbi systematis cutanei et subcutanei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XV. Tumores.										
7000. Carcinoma oris et linguæ.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7010. » ventriculi.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7020. » intestini	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7030. » uteri et ovariorum.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7040. » mammæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7090. » aliorum organorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7500. Sarcoma cutis et subcutis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7520. » viscerum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7550. » aliorum organorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7700. Alii tumores	1	1	—	—	1	2	—	—	—	1
Summa	1	1	—	—	1	2	—	—	—	1

levnadsålder													Summa					
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år	Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.					
					1										1	1		
			1		1										2	2		
			1												1	1		
					1										1	1		
			2		3										5	5		
								1			3		2		1	5	6	
								1			3		2		1	5	6	
					1	1									1	1	2	
				1										1	1	2		
				1	1	1				1				2	2	4		
										1					1	1	2	
						4		16	7	19	12	22	18	5	9	66	46	112
			1	2	1	1	3	10	6	8	12	5	9	6	5	32	37	69
			2		4		18		13		9		7		1		54	54
					3		9	1	11	1	10		3		4	2	40	42
		1		2	2	5	1	18	5	29	16	26	18	13	11	94	53	147
										1						1	—	1
																1	—	1
	1			1												1	—	2
		1			1	1			1	2	2	1			1	5	5	10
				1	1	3	1	7	10	9	6	3	4	2	1	27	27	54
1	—	2	4	5	12	14	32	52	53	69	67	58	59	26	33	229	264	493

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas										
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
XVII. Mors violenta, non naturalis.											
<i>Casus mortiferi.</i>											
8500. Submersio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
8510. Suffocatio	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
8520. Combustio	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—
8570. Contusio. Laceratio. Vulnus contusum. Fractura	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
8600. Intoxicatio acuta:											
A. Kolos	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
B. Lysgas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
E. Frätande ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F. Narkotiska ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G. Andra ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8650. Alii casus mortiferi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	1	—	—	3	4	—	—	—	1	—
<i>Suicidium.</i>											
8700. Submersio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8710. Strangulatio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8740. Vulnus sclopetarium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8750. Veneficium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Homicidium.</i>											
8810. Homicidium alii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	84	62	5	3	13	16	2	3	7	3	
	146		8		29		5		10		

levnadsålder														Summa				
15-20 år		20-30 år		30-40 år		40-50 år		50-60 år		60-70 år		70-80 år		över 80 år		Man- køn	Kvinn- køn	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	1	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	4	6	
2	—	5	—	5	—	4	—	3	1	1	2	1	2	1	22	11	33	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	1	4	
1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	2	2	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
3	—	7	1	9	—	4	1	4	3	1	2	2	5	2	37	21	58	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	2	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	12	
—	—	1	1	4	2	1	1	2	1	1	—	—	—	—	3	—	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	5	14	
—	—	2	1	7	3	5	1	4	1	6	—	—	—	—	24	6	30	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
13	11	53	36	62	60	89	96	176	159	255	215	249	341	161	311	1,169	1,316	2,485
24		89		122		185		335		470		590		472				

Tab. 16. Dödsfall i Göteborg år 1943 med fördelning efter sjukdoms-

Dödsorsaker	Januari			Februari			Mars			April			Maj			Juni			Juli		
	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a
Vitia primæ conformationis. Morbi neonatorum	8	4	12	7	6	13	8	5	13	4	2	6	5	3	8	6	4	10	5	—	5
Morbi senectutis	3	3	6	—	7	7	5	10	15	2	6	8	2	9	11	1	4	5	1	6	7
» gravidarum et puerperarum	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
» infectionis	8	9	17	10	6	16	11	3	14	16	11	27	16	8	24	9	13	22	7	3	10
» systematis hæmopoëtici et sanguinis et diatheses hæmorrhagicæ	1	1	2	1	—	1	3	1	4	2	1	3	2	4	6	2	3	5	—	2	2
» nutritionis et secretionis internæ	—	2	2	—	1	1	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2	3
» systematis nervosi. Morbi mentis.																					
Morbi organorum sensoriorum	8	14	22	15	12	27	16	17	33	6	7	13	11	13	24	12	19	31	9	11	20
» organorum circulationis	29	27	56	14	35	49	24	36	60	21	35	56	16	34	50	36	26	62	23	24	47
» » respirationis	3	8	11	8	4	12	5	7	12	6	6	12	2	8	10	6	9	15	4	4	8
» » digestionis	8	3	11	3	2	5	7	3	10	4	1	5	4	4	8	3	7	10	1	2	3
» » uropoëticorum	2	2	4	5	4	9	5	10	15	1	2	3	6	4	10	1	9	10	5	8	13
» » genitalium	—	—	—	—	—	—	6	—	6	4	—	4	1	—	1	—	1	1	1	—	1
» ossium et articulorum	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» systematis cutanei et subcutanei	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Tumores	23	20	43	17	24	41	21	25	46	18	25	43	13	20	33	13	23	36	20	21	41
Mors violenta, non naturalis:																					
Causus mortiferi	1	2	3	6	1	7	2	4	6	6	—	6	—	5	5	2	2	4	1	2	3
Suicidium	3	—	3	2	1	3	2	—	2	3	—	3	1	—	1	1	1	2	2	1	3
Homicidium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	97	95	192	88	104	192	115	126	241	93	98	191	79	112	191	93	121	214	80	87	167

grupper, månader och kvartal (samma omfattning som i tabell 10).

Augusti			September			Oktober			November			December			Kvartal												Summa								
															1:sta			2:dra			3:dje			4:de											
m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a
7	5	12	3	—	3	—	7	7	9	5	14	6	7	13	23	15	38	15	9	24	15	5	20	15	19	34	68	48	116						
5	2	7	2	6	8	2	3	5	1	7	8	7	11	18	8	20	28	5	19	24	8	14	22	10	21	31	31	74	105						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	2	2	—	5	5						
9	6	15	14	13	27	8	10	18	8	8	16	17	8	25	29	18	47	41	32	73	30	22	52	33	26	59	133	98	231						
—	—	—	1	2	3	1	1	2	—	1	1	—	3	3	5	2	7	6	8	14	1	4	5	1	5	6	13	19	32						
1	1	2	—	—	—	—	3	3	—	1	1	—	1	1	—	5	5	—	1	1	2	3	5	—	5	5	2	14	16						
11	8	19	12	10	22	11	19	30	9	13	22	7	23	30	39	43	82	29	39	68	32	29	61	27	55	82	127	166	293						
21	33	54	31	41	72	27	24	51	34	39	73	57	70	127	67	98	165	73	95	168	75	98	173	118	133	251	333	424	757						
5	2	7	4	1	5	3	3	6	7	5	12	11	3	14	16	19	35	14	23	37	13	7	20	21	11	32	64	60	124						
2	3	5	3	3	6	1	6	7	2	4	6	9	6	15	18	8	26	11	12	23	6	8	14	12	16	28	47	44	91						
1	5	6	2	5	7	2	2	4	3	6	9	5	7	12	12	16	28	8	15	23	8	18	26	10	15	25	38	64	102						
1	—	1	2	—	2	1	—	1	1	—	1	3	—	3	6	—	6	5	1	6	4	—	4	5	—	5	20	1	21						
1	—	1	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	1	2	3	—	1	1	1	5	6						
—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	1	2	—	—	—	2	2	4						
18	14	32	28	30	58	16	17	33	15	20	35	27	25	52	61	69	130	44	68	112	66	65	131	58	62	120	229	264	493						
6	—	6	3	1	4	5	1	6	1	2	3	4	1	5	9	7	16	8	7	15	10	3	13	10	4	14	37	21	58						
—	—	—	4	2	6	2	1	3	2	—	2	2	—	2	7	1	8	5	1	6	6	3	9	6	1	7	24	6	30						
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1						
88	80	168	110	116	226	79	99	178	92	111	203	155	167	322	300	325	625	265	331	596	278	283	561	326	377	703	1,169	1,316	2,485						

Tab. 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1939—1943.

Olägenhetens natur	Antal behandlade lägenheter					Resultatet av bostadsinspektionens verksamhet 1943					Antal lägenheter					
	Nyttikomma					Summa behandl. lägenheter	avhjälpta	delvis avhjälpta	ej avhjälpta	Åtgärder			Ärendet		överlämnat till annan myndigh.	
	1939	1940	1941	1942	1943					Kvar från 1942	vittagna företrädesvis av			avfört		tillsvidare
						husägare	hyresgäst	inga	definitivt		tillsvidare					
Fukt, alla slag	112	154	173	265	170	2	172	165	3	4	140	28	4	168	4	—
Otillr. isolering eller bristfällig bostadsbeskaftighet	75	80	134	154	95	1	96	92	—	4	92	—	4	92	4	3
Bristande skötsel	16	21	21	23	26	—	26	24	—	—	—	26	—	26	—	—
Nybyggnadsfukt	12	44	6	85	13	1	14	13	1	—	—	2	—	14	—	—
Hussvamp	9	9	12	3	36	—	36	36	—	—	—	36	—	36	—	—
Bristande dager	128	94	59	56	62	1	63	41	3	19	44	—	19	44	17	2
Bristfälliga eldstäder och rökanaler	51	55	79	100	70	—	70	69	—	1	69	—	1	69	1	—
Otillräcklig leverans av centralvärme	4	43	68	56	45	—	45	45	—	—	—	—	—	45	—	—
Bristfälliga ventilationsanordningar	1375	1235	1432	1214	1140	90	1230	1187	—	43	1187	—	43	1187	31	1
Bristfälliga avloppsledningar	33	35	20	39	25	—	25	25	—	—	—	—	—	25	—	—
Bristfälliga gas- och vattenledningar	6	29	7	78	16	—	16	16	—	—	—	—	—	16	—	—
Bristfälliga gas- och vattenledningar	171	237	185	25	17	3	20	13	—	7	13	—	7	13	1	6
Bofällighet	118	82	86	28	28	—	28	27	—	1	27	—	1	27	1	—
Ohyra och råttor	504	693	820	873	831	15	846	826	—	20	826	—	20	826	—	—
Bristande underhåll	91	47	66	32	99	—	99	99	—	—	88	11	—	99	—	—
Ohyra och råttor	64	60	58	65	93	—	93	75	16	2	43	48	2	91	—	—
Osnygghet	8	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stank eller osund luft inom lägenheten	19	21	17	15	23	1	24	14	—	10	12	2	10	14	5	—
Överbefolkning	101	90	137	104	122	6	128	105	—	23	105	—	23	105	19	4
Bostadsutrymmen olämpliga för familjer	114	130	129	117	129	3	132	116	13	3	72	57	3	129	1	2
Olägenheter från omgivningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kyla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hetta	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Buller	45	51	53	37	54	—	54	44	9	1	22	31	1	53	1	—
Os och inrykning	18	8	83	19	26	—	26	22	2	2	24	—	2	24	2	—
Stank och osund luft	44	69	43	61	49	8	52	50	2	—	26	26	—	52	—	—
Olagligt använda utrymmen	248	102	143	128	81	6	87	48	—	39	48	—	39	48	33	6
Bostad i källare och å vind	38	13	27	4	4	—	4	8	—	1	8	—	1	8	—	—
Mörka utrymmen	82	16	28	22	12	—	12	1	—	11	1	—	11	1	11	—
Andra olagliga utrymmen	133	73	88	102	65	6	71	44	—	27	44	—	27	44	22	5
Andra slag av missförhållanden	119	64	110	184	340	5	345	309	3	33	301	11	33	312	26	7
Förfrågningar	110	119	178	249	210	—	210	—	—	—	—	—	—	210	—	—
Klagomålet obefogat	113	75	143	142	208	—	208	—	—	—	—	—	—	208	—	—
Summa	3489	3365	3911	3775	3709	132	3841	3180	38	205	3061	157	205	3636	115	90

BARNSANATORIET RÄVLANDA.

Underhållsdagar och vårdtid.

Antal ordinarie vårdplatser			Högsta	Lägsta	Antal underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade pr dag	Antal under året utskrivna inkl. avlidna (= 2c + d)	Därav med en vårdtid av				Vårdtid (dagar) i medeltal
vuxna	barn	Summa	antalet någon dag under året vårdade					högst 1 mån (30 dag)	> 1-4 mån. (31-122 dag)	> 4-12 mån. (minst 123 dag, och högst 1 år)	mer än 1 år	
—	—	112	117	61	32,035	88	140	3	30	76	31	276

Ålder för under året utskrivna patienter, som för första gången vårdats för tuberkulos.

	Under 1 år	1-4	5-9	10-14	15-19
Män	—	12	24	16	5
Kvinnor.....	—	13	18	20	9
Summa	—	25	42	36	14

Sjukdomens förlopp hos under året utskrivna tuberkulospatienter (inklusive avlidna).

Sjukdom	Antal utskrivna (inkl. avlidna)	Förbättrade	Oförändrade	Försämrade	Avlidna
a. Lungtuberkulos med eller utan komplikation	79	69	4	4	2
b. Enbart annan tuberkulos	49	44	4	1	—

Huvuddödsorsaker hos under året avlidna.

Huvuddödsorsak	M.	Kv.	G.	Fl.
Tbc pulm.	—	—	1	1

Under året utskrivna patienters sjukdomar under sjukhusvistelsen.

- A: Lungtuberkulos med eller utan komplikationer.
 B: Tuberkulos med enbart annan lokalisation.
 C: Utan symtom av pågående tuberkulos. ("Observationsfall", t. ex. för vid inskrivningen misstänkt pågående lungtuberkulos, angivas under C).

	A		B		C			A		B		C	
	Vuxna	Barn	Vuxna	Barn	Vuxna	Barn		Vuxna	Barn	Vuxna	Barn	Vuxna	Barn
<i>Antal patienter:</i>	11	68	2	47	—	12	Lymphadenit. colli.	—	8	—	1	—	—
<i>Tuberkulös sjukdom.</i>							Otitis med. ac.	—	15	—	2	—	—
Tbc pulm.	11	68	—	—	—	—	Endocardit. ac.	—	1	—	—	—	—
<i>därav:</i>							Nephritis ac.	—	1	—	1	—	—
Tbc pulm. levis*).....	3	60	—	—	—	—	Gastro-enterit. ac.	—	2	—	—	—	—
Tbc lymphogl. trach.	—	—	—	—	—	—	Appendicit. ac.	—	1	—	—	—	—
bronch.	1	51	1	42	—	—	Polyarthrit. rh. ac.	—	—	—	1	—	—
Tbc laryngis	—	1	—	—	—	—	Dermatit. ac.	—	1	—	—	—	—
» renum.....	—	—	1	—	—	—	Influenta	—	1	—	—	—	—
Erythema nodosum ...	—	2	—	1	—	—	Parotitis epid.	—	10	—	4	—	—
Conjunct. phlyctæn.	—	5	—	2	—	—	Pertussis	—	19	—	6	—	—
Pleuritis exsudativa... 4	8	—	6	—	—	—	Varicellæ	—	14	—	5	—	—
Otit. med. tbc	1	1	—	1	—	—	Scarlatina	—	5	—	5	—	—
Peritonitis tbc	1	1	—	—	—	—	Panaritium.....	—	—	—	1	—	—
Scrofuloderma	—	—	—	1	—	—	Diphtheria	—	2	—	2	—	—
<i>Andra viktigare sjukdomar o. komplikat.</i>							Hypertrophia tons.	—	6	—	2	—	1
Pneumonia lob.....	—	1	—	1	—	—	Vegetat. adenoid.	—	2	—	1	—	—
Bronchitis acuta	—	5	—	2	—	—	Anæmia sec.	—	25	—	8	—	1
Bronchopneumonia ...	—	1	—	—	—	—	Erythrocyturia	—	1	—	—	—	—
Rt ino-pharyngit. ac. ...	—	3	—	6	—	—	Helmenthiasis	—	1	—	1	—	—
Angina tonsill.	1	20	—	14	—	2	Prolapsus recti	—	1	—	—	—	—
							Enuresis noct.	—	—	—	2	—	—
							Neurosis magna	1	—	—	—	—	—
							Debilitas mentis	—	1	—	—	—	—

*) Obetydliga förändringar med hänsyn till utbredningen utan kavernbildning men f. ö. oavsett kvalitet och lokalisation.

Under året utförda operationer.

Operation	På inskrivna pat.		På icke inskrivna pat.	
	antal pat.	antal op.	antal pat.	antal op.
Pneumothoraxförsök neg.	1	3	—	—
Anlägggn. av pneumothorax	7	7	—	—
Insufflation av d:o, även extrapleural	7	136	—	—
Thoracocentes	5	5	—	—

(1 överförd till Renströmska sjukhuset i Göteborg för thoracoplastik, där den sedan vårdades i fortsättningen).

Uppgifter angående inkomster och utgifter under år 1943.

	Barnsanatoriet Rävlanda		
	Netto- inkomst	Nettoutgift	
		för år	för under- hålls- dag
Driften:			
Avlöningar		82,274: 36	256: 82
Expeditionskostnader.....		2,421: 71	7: 56
Diverse		5,944: 89	18: 56
Läkemedel		2,959: 31	9: 24
Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården		4,877: 67	15: 23
Kosthåll		56,310: 51	175: 78
Värme, lyse och vatten		68,505: 42	213: 85
Tvätt och renhållning		3,446: 19	10: 76
Inventariers underhåll och komplettering		6,944: 69	21: 68
Fastigheters underhåll		5,638: 91	17: 60
Särskild verksamhet	2,290: 56		
Säger för samtliga ovanstående konton		180,053: 84	562: 05
Hyror	450: —		
Vårdavgifter: för intagna	82,741: —		
Totalsumma för driften.....		180,053: 84	562: 05
Bidrag till driften:			
Staten	46,910: 50		
Göteborgs stad	50,000: —		
Övriga	2,672: 72		
Summa	99,583: 22		

Summa underhållsdagar 32,035

Kapitalkostnader

Kapitalkostnader	
Av Göteborgs stad	46,910: 50
Av Göteborgs stad	50,000: —
Av övriga	2,672: 72
Summa	99,583: 22

Utdrag

ur hälsovårdsnämndens räkenskaper för år 1943.

Ingående balans.

An	<i>Skattestatens avräkning:</i>	
	reservation från föregående år	1,352: 83
	<i>Låne- och fondstatens avräkning:</i>	
	reservation från föregående år	153,000: —
	<i>Göteborgs stad</i>	36,051: 97
	<i>Fondmedel</i>	11,133: 84
	<i>Importkontrollen</i>	41,673: 88
	<i>Diverse skulder</i>	1,686: 67
	<i>Kapitalbehållning</i>	2,272,100: —
		<u>Kronor 2,516,999: 19</u>

Av motstående tillgångar ha övertagits av sjukhusdirektionen och hamnstyrelsen

Kronor 2,379,830: 42

Per	<i>Kassa</i>	6,982: —
	<i>Bank</i>	35,644: 52
	<i>Göteborgs stad</i>	153,000: —
	<i>Diverse fordringar</i>	49,272: 67
	<i>Fastigheter</i>	2,088,900: —
	<i>Inventarier</i>	30,200: —
	<i>Fondkapital</i>	153,000: —
		<u>2,272,100: —</u>
		<u>Kronor 2,516,999: 19</u>

Av motstående skulder ha övertagits av sjukhusdirektionen och hamnstyrelsen

Kronor 2,379,830: 42

Göteborgs stad.

An	<i>Ingående Balans:</i>	
	redovisningsfordran	153,000: —
	redovisningsskuld övertagen av sjukhusdirektionen.....	47,637: 59
	<i>Kassa:</i>	
	insättningar i stadskassan	236,694: 69
	<i>Skattestatens avräkning:</i>	
	verkliga utgifter enligt stat	932,961: 95
		<u>Kronor 1,370,294: 23</u>

Per <i>Ingående Balans:</i>	
redovisningsskuld	36,051: 97
motstående redovisningsfordran övertagen av sjukhus- direktionen	153,000: —
<i>Kassa:</i>	
uttagningar ur stadskassan	1,144,039: 13
<i>Skattestatens avräkning:</i>	
verkliga inkomster enligt stat	14,180: —
kapitalinkomster enligt stat	3,350: —
<i>Överskott och underskott:</i>	
överskott för år 1943	8,765: 09
<i>Utgående Balans:</i>	
redovisningsfordran	10,908: 04
	<u>Kronor 1,370,294: 23</u>

Skattestatens avräkning.

Motstående reservation övertagen av sjukhusdirektionen	1,352: 83
An <i>Verkliga utgifter och inkomster:</i>	
nettoutgifter	910,016: 86
<i>Göteborgs stad:</i>	
verkliga inkomster enligt stat	14,180: —
kapitalinkomster enligt stat	3,350: —
<i>Överskott och underskott</i>	8,765: 09
	<u>Kronor 937,664: 78</u>

Per <i>Ingående Balans:</i>	
reservation från föregående år	1,352: 83
<i>Kapitalbehållning:</i>	
kapitalinkomster enligt bok	3,350: —
<i>Göteborgs stad:</i>	
verkliga utgifter enligt stat	932,961: 95
	<u>Kronor 937,664: 78</u>

Kapitalbehållning.

Av motstående behållning har övertagits av sjukhus- direktionen och hamnstyrelsen	2,177,840: —
An <i>Skattestatens avräkning:</i>	
värdeminskning	3,350: —
<i>Utgående Balans</i>	90,910: —
	<u>Kronor 2,272,100: —</u>
Per <i>Ingående Balans</i>	2,272,100: —
	<u>Kronor 2,272,100: —</u>

Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster.

An *Inventarier:*
minskade värden Kronor 3,350:—

Per *Verkliga utgifter och inkomster:*
årets inkomster Kronor 3,350:—

Låne- och fondstatens avräkning.

Motstående reservation övertagen av sjukhus-
direktionen..... Kronor 153,000:—

Per *Ingående Balans:*
reservation från föregående år Kronor 153,000:—

Fondkapital.

An *Ingående Balans* Kronor 153,000:—

Motstående fordran övertagen av sjukhusdirektionen Kronor 153,000:—

Verkliga utgifter och inkomster.

An *Diverse kreditorer:*
årets utgifter 923,885: 61

Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster:
årets inkomster 3,350:—

Kronor 927,235: 61

Per *Diverse debitorer:*
årets inkomster 17,218: 75

Skattestatens avräkning:
nettoutgifter 910,016: 86

Kronor 927,235: 61

Överskott och underskott.

An *Göteborgs stad:*
 överskott för år 1943 Kronor 8,765: 09

Per *Skattestatens avräkning:*
 överskott för år 1943 Kronor 8,765: 09

Utgående balans.

An *Kassa* 1,942: 19
Bank 52,832: 28
Göteborgs stad 10,908: 04
Diverse fordringar 207: —
Fastigheter 73,000: —
Inventarier 17,910: — 90,910: —
 Kronor 156,799: 51

Per *Fondmedel* 11,133: 84
Importkontrollen 54,755: 67
Kapitalbehållning 90,910: —
 Kronor 156,799: 51

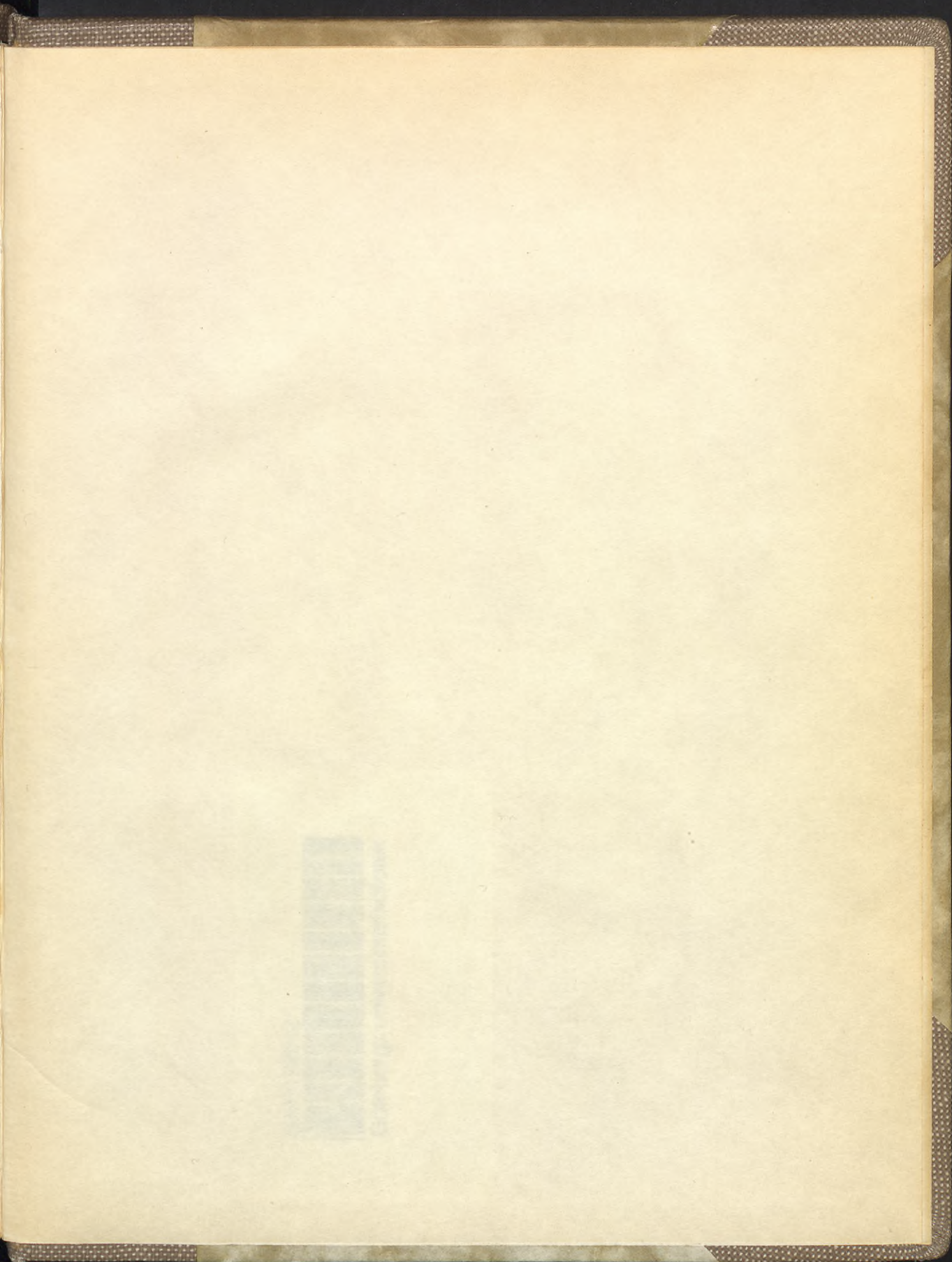
Jämförelse mellan stat och bok för år 1943

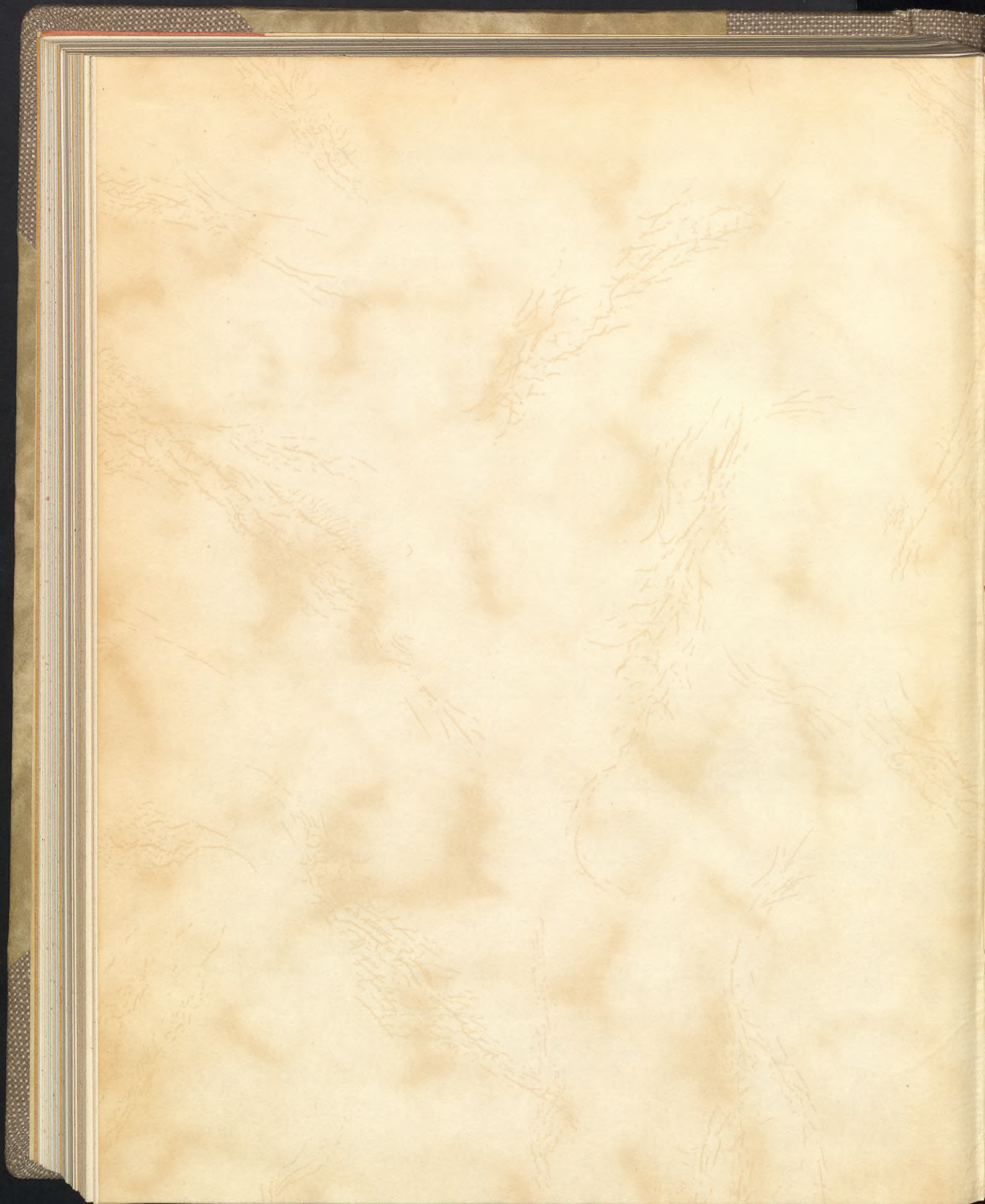
för 11. A. 1. Hälsovårdsnämnden.

	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Verkliga utgifter.					
Hälsovårdsnämnden.					
1. <i>Byrån:</i>					
b) räntor	—	9,400	10,275 50	—	875 50
c) avlöningar, arvoden o. d.	—	181,336	179,906 21	—	+ 1,429 79
d) pensioner och understöd..	—	26,106	22,946 20	—	+ 3,159 80
f) hyror och arrenden.....	—	8,440	8,324 54	—	+ 115 46
i) inventariers inköp och underhåll	—	500	920 63	—	420 63
j) belysning, bränsle, städn., tvätt, renhållning m. m....	—	6,500	7,778 20	—	1,278 20
k) skriv- och tryckningskostnader, böcker o. d.	—	7,000	8,235 24	—	1,235 24
q) forselkostnader	—	6,725	8,333 95	—	1,608 95
x) kostnader av flera slag ...	—	12,704	13,370 84	—	666 84
2. <i>Dispensärcentralen</i>	—	238,441 95	246,427 31	—	7,985 36
3. <i>Karantäns- och desinfektionsanstalten i hamnen</i>	—	19,142	20,318 14	—	1,176 14
4. <i>Kontroll över födoämnen</i>	—	88,448	90,332 12	—	1,884 12
5. <i>Stadsdistriktsläkare</i>	—	232,239	249,026 33	—	16,787 33
6. <i>Barnsanatoriet Rävlanda</i>	—	83,500	50,000	—	+ 33,500
7. <i>Ränta å fastigheters och inventariers bokförda värde</i>	—	9,130	7,690 40	—	+ 1,439 60
8. <i>Avskrivning å inventarier</i>	—	3,350	3,350	—	—
	—	932,961 95	927,235 61	—	+ 39 644 65 — 33,918 31
Verkliga inkomster.					
e) avgift å handel o. sjöfart	—	300	156	—	144
g) grundlegor, hyror o. arren.	—	2,000	2,000	—	—
i) räntor.....	—	9,400	10,400	—	+ 1,000
j) inkomster av flera slag... ersättn. för naturaförmåner	—	2,000	4,182 75	—	+ 2,182 75
	—	480	480	—	—
	—	14,180	17,218 75	—	+ 3,182 75 — 144
Kapitalinkomster.					
Skattestat:					
Hälsovårdsnämnden.					
avskrivning å inventarier	—	3,350	3,350	—	—
	—	17,530	20,568 75	—	+ 3,182 75 — 144

Sammandrag: Verkliga utgifter + 5,726: 34
Verkliga inkomster + 3,038: 75

Överskott 8,765: 09

6000172012

Göteborgs universitetsbibliotek

